

Konya Bektaşı Tarikatı ve Tekkeleri

Ahmet Tařgın¹ Hakkı Tařgın²

Anahtar Kelimeler:

Özet

Konya,
Bektaşı,
Hacı Bektaş,
Tekke,
Zaviye.

Bu çalışma, Konya'daki Bektaşı tekkelerini konu almakta ve yazılı kaynaklar özellikle arşiv belgelerinde yer alan verilere dayanmaktadır. Osmanlı Devleti'nin yenileşme döneminde 1826 yılında Bektaşı tekkeleri kapatılmış ve Bektaşiler varlıklarını sürdürmeye devam etmiştir. Konya merkezde Pir Ebi ve Kulu Karacadağ'da Ali Baba, Hacı Bektaş Veli'nin halifesidir. Ilgın ve Doğanhisar'da Dediği Sultan, Dediği Sultan halifelerinden Yatağan Mürsel, Taşgun Baba ve son olarak Ali Gav tekkeleri, Konya'daki Bektaşı tekkelerinin en meşhurları arasında yer almaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ardından çıkarılan tekke ve zaviyelerin kapatılmasına dair kanun ile diğer bütün tekkeler yasaklanmıştır. Konya'da Bektaşı tekkelerinin varlığı unutulmuş ve adeta arşiv belgelerindeki kayıtlarda kalmıştır. Bu durum Konya ve çevresindeki diğer tekkeler için de söz konusudur ve çok az bir kısmı varlığını sürdürebilmiştir. Tekkelerin faaliyetlerini sürdürmesini sağlayan bütün başlıklar yasa kapsamında imkânsız hale getirilmiştir. Kanunla kapatılan, gelirlerine ve mal varlıklarına el konulan tekkeler, yeni çözümlerle tekke dışında faaliyetlerini sürdürmeye çalışmıştır. Fakat zaviye ve tekkeler, faaliyetlerini tekkenin dışında sürdürmeye başlamıştır. Bir süre sonra kamusal alanda yürütölen faaliyetleri yasaklanan zaviye ve tekkeler, müdavimlerini giderek kaybetmiş ve daha sınırlı sayıda kişiye hitap etmeye başlamıştır. Konya ve çevresinde kayıtlarda isimlerine rastlanan Bektaşı tekkeleri, doğal olarak (1826 yılında Osmanlı Devleti'nde Bektaşı tekkelerinin kapatılması ve Türkiye Cumhuriyeti'nde tekke ve zaviyelerin kapatılmasının ardından) varlığını kaybetmiştir. Geriye tekke, türbe ve bazı mimari eserlerin parçaları kalmış, Bektaşı tekkelerindeki faaliyetler ise iki yasak arasında yavaş yavaş zayıflamış ve sonunda da kaybolmuştur.

The Konya Bektashi Order and Its Tekkes

Keywords:

Abstract

Konya,
Bektashi,
Hacı Bektaş,
Tekke,
Zaviye.

This study focuses on the Bektashi tekkes in Konya and is based on written sources, particularly data found in archival documents. During the Ottoman Empire's period of reform in 1826, the Bektashi tekkes were closed, but the Bektashis continued to exist. Pir Ebi in central Konya and Ali Baba in Kulu Karacadağ are the caliphs of Hacı Bektaş Veli, while Dediği Sultan in Ilgın and Doğanhisar, Yatağan Mürsel, Taşgun Baba, and finally Ali Gav tekkes are among the most famous Bektaşı tekkes in Konya. Following the establishment of the Republic of Turkey, a law was passed prohibiting tekkes and zawiyyas, and all other tekkes were banned. The existence of Bektashi tekkes in Konya was forgotten and remained only in the records of archival documents. This situation also applies to other tekkes in Konya and its surroundings, and only a very small number of them have managed to survive. All the activities that enabled tekkes to continue their operations were made impossible under the law. Tekkes that were closed down by law and had their income and property confiscated tried to continue their activities outside the tekke in search of new solutions. However, zawiyyas and tekkes began to continue their activities outside the tekke. After a while, zawiyyas and tekkes, whose activities in the public sphere were banned, gradually lost their regular visitors and began to cater to a more limited number of people. The Bektashi tekkes mentioned in records in Konya and its surroundings naturally ceased to exist after the Ottoman Empire closed the Bektashi tekkes in 1826 and the Republic of Turkey decided to close the tekkes and zawiyyas. Only tekkes, tombs, and some architectural fragments remain, while the activities of the Bektaşı tekkes gradually weakened between the two bans and eventually disappeared.

Atıf / Citation: Taşgın A, & Taşgın H. (2025). Konya Bektaşı Tarikatı ve Tekkeleri. *Konya Araştırmaları Dergisi*, 2, 19-50. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17723880>

¹ Prof. Dr., Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Alevi Bektaşı Kültürü Anabilim Dalı, Ankara / Türkiye, ORCID: 0000-0002-2751-9924, tasgin.ahmet@hbv.edu.tr.

² Bilim Uzmanı, Edeb Erkan, Ankara / Türkiye, ORCID: 0000-0002-1454-6667, tasginhakki@gmail.com.

Giriş

Konya ve çevresinde Bektaşî tekkelerini konu alan bu çalışma, bazı *Menâkıbnâme* ve arşivlerde bulunan belgelerden elde edilen verilere dayanmaktadır. Bektaşî tekkelerinin varlığı *Menâkıbnâmeler*de yer alırken aynı zamanda tekkenin nasıl kurulduğuna ilişkin bilgiler de vermektedir. Bunun dışında Bektaşî tekkelerinin kendisini nispet ettiği Hacı Bektaş Veli hakkında bilgi veren kaynaklarda Konya bağlantısına işaret etmektedir. Bunlardan ilki Hacı Bektaş Veli'nin *Velâyetnâme'si*, diğeri de *Dediği Sultan Menâkıbnâmesi'dir*. Her iki kaynaktaki Konya'yla ilgili bilgiler, Konya'daki marifet ehli ve halifeleri bağlantısıyla verilmektedir. Böylece Hacı Bektaş Veli, Konya'daki arifler ve Konya'ya gönderdiği öğrencileri münasebetiyle iki başlıkta yer bulmaktadır. Bu çalışma kapsamında menâkıbnâme ve arşiv kayıtları bir arada değerlendirilerek her iki kaynağın verileri birbirine yaklaştırılmaya çalışılmaktadır. Menâkıbnâmeler, ağırlıklı olarak Selçuklu Devleti dönemini aktarırken kayıt altına alınmaları daha geç bir döneme yani Osmanlı Devleti zamanına rastlamaktadır. Uzun süre sözlü aktarılan menkıbeler, menkıbeye konu olan kişi ve olaylardan çok uzun bir aradan sonra sözlü formu muhafaza edilerek yazıyla resmedilmiştir. Menâkıbnâmelerin verdiği bilgiler, arşiv kayıtları dikkate alınarak ihtiyatla değerlendirilirken metinlerin sözlü formunun verdiği bilgiler nedeniyle bu çalışmada değerlendirilmiştir.

Bektaşî tekkelerinin Konya'daki varlığı, Hacı Bektaş Veli'nin Selçuklu Devleti döneminde Konya ve çevresindeki faaliyetlerine yönelmesi ve bu dönemin ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Konya, Selçuklu Devleti'nin başkenti olarak Selçuklu Devleti'nin siyasi ve kültürel sınırları anlamına gelmektedir. Bir bakıma bu çalışmanın işaret ettiği nokta, Selçuklu Devleti ve Hacı Bektaş Veli'nin faaliyetlerini dikkate almayı gerektirmektedir. Bu husus Hacı Bektaş Veli ve bağlı halifelerinin daha geniş bir alanda faaliyetlerinin ele alınması veya bu açıdan konunun yeniden çerçevelendirilmesi uygun görünmektedir. Bu noktadan konuya bakmak için Türkistan, Horasan ve Azerbaycan ariflerinin marifet anlayışları, katmanlı olarak takip edilmelidir. Aynı zamanda katmanlı irfan anlayışının uygulaması da Türkistan ve Horasan tecrübesinin Türkiye Selçuklu Devleti tarafından Rum, Rumeli ve Azerbaycan sahasında yerleşik hale getirilip uygulanması veya uygulama zemininin oluşturulmasına yoğunlaşarak konunun billurlaştığı hususlar izah edilmelidir. Türkistan ve Horasan, marifeti, yeni yeri Rum, Rumeli ve Azerbaycan'da yeni bir erkân veya kadim irfanın yeniden cilalanmasıyla faaliyetini sürdürdüğüne dikkat edilmelidir. Türkistan'dan Rumeli'ye kadar ariflerin takip ettiği, teorik, kavramsal çerçeve ve yöntemleri aynıdır. Buna rağmen Türkistan'dan Rumeli'ye kadar çok geniş bir coğrafyada, ariflerin erkânında farklılıkları da bulunmaktadır. İlk planda arifler arasındaki erkân farklılıkları, ayrılık ve rekabet gibi algılanmakta, farklılıklar değişik şekillerde yorumlanmaktadır. Oysa ariflerin bağlı buldukları erkânında farklılaşmanın taşıdığı anlam, marifetin başlangıcından itibaren takibini gerektirmekte ve aralarındaki farklılığın birden fazla izahını mümkün kılmaktadır. Öyleyse Türkistan ve Horasan ariflerinin referanslarıyla Rum diyarına gelip burada yeniden yapılanıp faaliyete başlamaları, bağlı buldukları erkânın mekân ve zamanı dikkate alarak yürütülmesinin mümkün olduğu anlamına gelmektedir. Kaldı ki Konya'da Selçuklu Devleti'nin siyasi ve kültürel programını dikkate aldığı, zaviye ve tekkelerinin kuruluşu ve bağlı bulunduğu yasal zemine getirilmesiyle sağlandığı anlaşılmaktadır. Yani "kevn" varlık, içinde barınıp görüldüğü yeni "mekân" talep edip Konya ve Selçuklu Devleti sınırlarında yeniden yapılanmıştır. Konya'da Selçuklu Devleti, siyasi ve

kültürel sınırları içerisinde yerleşip faaliyetlerine başladıklarında göçerlerin geçip geldikleri Türkistan, Horasan ve Azerbaycan arifleriyle iletişimlerine sürekli işaret bulunmaktadır. Bu durum Konya ve çevresindeki zaviye ve tekkelerin, bağlı buldukları edeb ve erkânı dikkate aldıklarını göstermektedir. Özellikle Horasan ariflerinin Rum diyarına ulaştıklarında oradaki ariflerle karşılaşmaları, Horasan ve Rum şeklinde iki mekâna dikkat çekilmesi ve ariflerin bağlı buldukları marifetin temel esasları, aralarındaki iletişimde de izah edilmektedir.

Çalışmanın sorun olarak iki başlığından ilki, Türkistan, Horasan, Azerbaycan, Rum ve Rumeli marifetinin literatürünün olmamasıdır. Yani tasavvuf ve tarikat literatürü içerisinde Türkistan'dan Rumeli'ye ulaşan irfan ve prensiplerinin yer almamasıdır. Bu konuda yapılan çalışmaların konuya nüfuz etmede veya konuyu izah etmede zorlanıp konunun anlam dünyasına yönelememekte ve şekil üzerinde sürdürmesine neden olmaktadır. Ahmed Yesevi'nin Konya'daki bağlantısı Hoca Fakih'tir ve Hacı Bektaş Veli, Konya'da Hoca Fakih'e havale edilmektedir. Bundan dolayı da Hacı Bektaş Veli, Rum'a geldiğinde ilk olarak Hoca Fakih'e uğramıştır. Bunun dışında Rum erenleriyle karşılaşması gibi hususlar ayrıntılı ele alınmıştır. Fakat Hacı Bektaş Veli'nin Konya ve çevresindeki faaliyetlerinin şahıs kadrosu ve karşılaşmada vurgulanan irfana ilişkin veriler müstakil olarak değerlendirilmemiştir. Hacı Bektaş Veli, Dediği Sultan karşılaşması, aynı şekilde Mahmud Hayranî, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Sadreddin Konevî, Karaca Ahmed gibi diğer velilerle ilişkileri metnin verdiği çerçevede yeniden değerlendirilmelidir. Çünkü Mahmud Hayranî, Sarı Saltık, Barak Baba, Taptuk Emre ve Yunus Emre bağlantısı dikkate alındığında Rum diyarındaki velilerin tarikatları dikkate alınmamıştır. Aynı şekilde Dediği Sultan'ın şeyhi İbrahim Hacı ile birlikte diğerlerinde olduğu gibi tarikatları aracılığıyla değil de marifetleri ve bağlı buldukları erkânlarıyla aktarılmaktadır. Bu durum Türkistan ve Horasan sufilerinin yeniden değerlendirilmesini gerektirmekte ve tarikat adıyla anılmak yerine marifetleriyle araştırılmayı zorunlu hale getirmektedir. Aksi halde Türkistan, Horasan erenlerinin Rum diyarında karşılaştıkları Rum erenleriyle görüşme ve birbirleriyle olan ilişkilerinin esasları anlaşılmamaktadır. Adeta metinlerde anlatılan hususlar, tek taraflı yani Türkistan ve Horasan erenleri lehine işletilmektedir.

İkinci sorun ise Konya'da Bektaşî tekkelerine ilişkin kaynakların veya kaynaklarda Bektaşî tekkelerine ilişkin bilgilerin XVI. ve XVII. yüzyıl arasında neredeyse yok denecek kadar az olmasıdır. Beraberinde bu konuda yapılan çalışmaların da azlığı ve bilginin nicelik olarak artırılmaması da bilginin azlığına neden olmuştur. Son olarak bu iki sorun etrafında Bektaşî ve Alevi başlıklarının Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti'nin modernleşme çabalarının önemli başlıkları arasında yer alması, hem akademik hem de sosyal çevrelerin tercihlerini belirlemelerine neden olmasından dolayı da Konya'da Bektaşî tekkeleri başlığı ilgisizliğe maruz kalmıştır (Küçükdağ & Özdemir, 2012, ss. 467-468).

Evliya Çelebi'nin Bektaşî tekkelerine ilişkin kayıtları Konya söz konusu olunca suskunlaşmaktadır. Rumeli, İstanbul, Bursa etrafındaki Bektaşî tekkelerine mukabil Konya'da bilgi bulunmamaktadır. Faroqi'nin (2017, ss. 209-218) Evliya Çelebi dönemi ve sonraki yüzyıl için yaptığı iki listede bu konu açıkça ortaya konulmuştur. Diğer yandan Bektaşî tekkelerinin kapatıldığı 1826 yılında da Bektaşî tekkesi olarak kayıt altına alınan tekke sayısı ve bu tekkelerin personel ve faaliyetlerini kayıt altına alan görevlilerin notları da dikkat çekicidir. Bu konuda, özellikle Ali Gav tekkesi hakkında verilen bilgi iyi bir örnektir. Faroqi'nin (2017, s. 77) tespiti yaygınlaşmış ve birçok çalışmaya kaynak teşkil etmiştir.

“Konya’da tarikatın durumu çok zayıftı. Şehir içinde sonradan tekkeye dönüştürülen eski Ali Gav medresesi bir süre tarikatın elinde kalmış olsa da başka herhangi bir kuruluş mevcut değildi. Aynı şekilde şehir etrafında da çok az sayıda dergâha rastlanmaktaydı. Dolayısıyla tekkelerin kapatılmasıyla görevli bir memurun bu bölgedeki Bektaşî tekkesi olmadığını söylemesi pek de abartı sayılamaz.” (Faroqhi, 2017, s. 77).¹

Bu çalışma, Hacı Bektaş Veli’nin Türkistan ve Horasan kaynağı ve kendisine nispet edilen tekkeler etrafında kaynaklara yansıyan bilgilere dayanırken daha fazla Osmanlı Devleti arşivindeki belgelere dayanmaktadır. Osmanlı Devleti arşivi içerisinde de Tahrir, Şeriye Sicilleri ve Hurufat defterlerinde Konya’daki Bektaşîlik ve Bektaşî tekkeleri hakkında verilen bilgiler, çalışmanın başlığı etrafında bir metin olarak şekillendirilmiştir. Arşiv kayıtları veya arşiv kayıtlarındaki bilgilerin tamamının tarihsel sıraya veya olayların akışına bağlı olarak burada yer alması mümkündür. Fakat bu çalışmanın kapsamı içerisinde arşiv verileri burada değerlendirilmekle birlikte, arşiv belge ve kayıtları, bu çalışmanın boyutunu aşacak sayıda ve bundan dolayı arşiv kayıtlarının tamamı bir başka çalışmaya bırakılmıştır. Selçuklu Devleti’nin siyasi ve kültürel sınırları içerisinde tekke, zaviye ve ariflerin Konya’ya yerleşmeleri ve Konya’da takip ettikleri erkânlarına işaret edilmekle yetinilmektedir. Yani Konya Selçuklu Devleti ve ariflerin yerleşim için uyguladıkları faaliyetlerin tekke ve zaviyeler etrafında şekillenmesi, bir başka çalışmanın konusu olarak bırakılırken bu faaliyetten Osmanlı Devleti’nin son yıllarına işaret eden belgelerinden elde edilen verilerle Bektaşîlik ve Bektaşî tekkesi olarak kayda girenler ele alınarak çalışma bu başlıkla sınırlandırılmıştır.

Çalışmada kaynaklar, *Menâkıbnâme* ve arşiv belgeleri olarak iki ana başlıkta ele alınırken ilk olarak Hacı Bektaş *Velâyetnâmesi*’nde Hacı Bektaş Veli ve Konya bağlantısı verilmektedir. Hacı Bektaş Veli, Türkistan’a giderek Ahmed Yesevî’den destur alıp Rum diyarına yönelerek uzun bir yolculuktan sonra faaliyetlerini Konya’dan başlatmaktadır. Konya’da Hoca Fakih yanına gelerek Konya ve çevresinde halifeleriyle birlikte organize olmuştur. Hacı Bektaş Veli’nin Konya merkezle olan bağlantısı halifesi Pir Ebi ile sağlanmıştır. Pir Ebi, Konya’da tekke kurup Konya’ya yerleşmesi, *Velâyetnâme*’de ayrıntılı bir şekilde aktarılmaktadır. Bu bağlantıya vesile olan Sadreddin Konevî’dir. Yine *Velâyetnâme*’de Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ile bağlantısı da yer almaktadır. Bunun dışında Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubat’a da yer verilmektedir.

1. Hacı Bektaş Veli’nin Konya’ya Gelişi ve Konya’daki Faaliyetleri

Hacı Bektaş Veli’nin Türkistan ve Horasan’dan Rum diyarına görevlendirilmesi, görev yerinin belirlenmesi ve Konya’da yeni görev yerinin verilmesi, Şeyh Sadreddin’in talebiyle Pir Ebi’nin Konya’ya gelip tekke kurması, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ile haberleşmesini sağlayan Sarı İsmail’in Konya’ya gelmesi, Seyyid Mahmud Hayranî’nin görüşmeye gelmesi vb. hususlar bu başlık altında verilmektedir. Kaldı ki Hacı Bektaş Veli *Velâyetnâmesi*’nin önemli bir kısmı Selçuklu Devleti’nin siyasi sınırları içindeki faaliyetlerine yer vermektedir. Çalışmanın başlığı nedeniyle *Velâyetnâme*’de Konya merkez ve çevresiyle ilişkili başlıklar burada yer almaktadır.

1.1. Hoca Fakih ile Konya’da Buluşması

Hacı Bektaş Veli, Horasan’dan Türkistan’a Ahmed Yesevî’nin yanına gitti. Ahmed Yesevi, Hacı Bektaş Veli’ye halifelik emanetlerini verdi ve icazetini teslim etti. Böylece halifelik verildi ve nasibini aldı. Ahmed Yesevi kendisinden sonra kutbü’l-aktâblık vazifesinin Hacı Bektaş

¹ Faroqhi, görevli memur ve memurun notunu MAD. 9771, s. 95’teki kayıttan almıştır.

Veli'ye verildiğini, bu görevin kırk yıl süreceğini, kendisinin yakında vefat edeceğini, Rum diyarına gidip hizmeti orada sürdürmesi gerektiğini ve Rum diyarında bulunan hakikat erleri, abdallar ve meczuplara baş kılındığını belirtmiştir.

Hacı Bektaş Veli, bir gün sonra yola çıkmak için hazırlık yaptığı esnada orada bulunan erenlerden birisi yanan ateşten bir odun alıp Rum diyarına attı, Rum'daki hakikat erlerinden birisi bunu tutsun ve onlar tarafından Türkistan erenlerinden Rum erenlerine bir eren gönderildiği bilinsin, dedi. Ucu yank bu odun dut ağacıydı ve Konya'da Emir-i Cem Sultan'ın halifesi Hoca Fakih Ahmet Sultan bu dalı tuttu ve dikti (Gölpınarlı, 1958, ss. 16-17).

Görsel 1.

Hoca Fakih Türbesi Kapısındaki Kitabe (Konyalı, 1964, s. 391).

- 1 — الله
- 2 — هذا القبر
- 3 — الشيخ الاجل الكبير العالم
- 4 — العامل السالك التامك
- 5 — الفاضل العابد المحقق
- 6 — ملك (1) الابدال سيدالمجذوبين
- 7 — قطب الشرق والغرب الفقيه
- 8 — احمد نورالله مضجعه
- 9 — تحريرہ في سنة ثمان عشر وستاياه

Bu konuda geçen yüzyılın başına kadar dut ağacı ayaktaydı ve türbe duvarının dışında da yine dutun bir dalı olduğu kaydedilmektedir. Ayrıca Bektaşî babalarının ve seyyahların bu dut ağacını ziyaret ettiklerini de cümlelerine eklemektedir.

“Hoca Fakih hazretlerinin dergâh-ı şerifi hariminde pek cesim ve tarihi bir dut ağacının yakın zamanlara kadar mevcut olduğu mervi ve hatta dergâha mulasık bağçedeki diğer bir dut ağacının şecere-i mezkûr fûruundan olması ihtimaliyle el-haletu hazihi bazı seyyahin ve hususıyla Bektaşî babalarının oraya gidip hürmet ve ziyaret-i mahsusada buldukları müeyyeddir.” (Koman, YZ1649, s. 9).

1.2. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ile İlişkileri

Hacı Bektaş Veli tekkesindeyken halifelerinden Sarı İsmail, yıkanmanız için su ısıttım, dedi. Şimdi bunun vakti değil ve hemen Konya'ya Molla Celaleddin'e gidiniz ve onda bir kitabımız var, onu alıp geliniz, dedi.

Sarı İsmail hemen yola çıktı, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Konya'nın girişinde onu karşıladı ve olup biteni ona anlattı. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî de Hacı Bektaş Veli'nin yanına her gün yedi deniz ve sekiz ırmak uğrarlar. Onların suya girmeye ne ihtiyaçları var dedi. Sarı İsmail, bu açıklamayı işittikten sonra efendim, kitabı verin de ben gideyim, dedi.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Sarı İsmail'e şu cevabı vererek kitabın ne anlama geldiğini de izah etmektedir: “...biraz önce verdiğim nasihat kitaptı ve kitaptan maksat da bu öğüttü”, dedi (Gölpınarlı, s. 49).

1.3. Seyyid Mahmud Hayranî ile İlişkileri

Hacı Bektaş Veli, Rum diyarına gelip yerleştikten kısa bir süre sonra ünü her yerde yayılmaya ve ismi duyulmaya başladı. Akşehir'den Seyyid Mahmud Hayranî de Hacı Bektaş Veli ile tanışmak üzere aslana bindi ve eline de bir yılanı kırbaç yapıp onunla tanışmak için yola çıktı (Gölpınarlı, ss. 49-50).

Seyyid Mahmud Hayranî ile Hacı Bektaş Veli arasındaki ilişkiyi aktaran *Saltıkname*'de Rum'a gelip yerleştiğinde uzun süre bağlantı ve ilişkileri devam etmiştir.

"Hacı Bektaş oraya yerleştiğinde bir kişi daha vardı, Seyyid idi. Yedi yıl hayran olup yanında durdu, gözünü ondan ayırmazdı. Adına, Mahmud Hayran derlerdi. Kıravan ilinde, Akyanos şehrinde bir zaviyede otururdu." (Ebu'l-Hayr Rûmî, 2013, s 294).

Velâyetnâme'de Hacı Bektaş Veli ile Mahmud Hayranî bağlantısı aktarılırken müstakil olarak Mahmud Hayranî'nin ele alınması dönemi itibarıyla birçok kişi ve faaliyetin açıklanmasına imkân sunmaktadır. Son yıllarda yapılan çalışmalar Mahmud Hayranî'nin Rufaî tarikatına mensubiyetini tespit etmiş ve kaynaklarıyla da ortaya koymuştur. Diğer yandan Mahmud Hayranî'nin Sarı Saltık'ın müürşidi, Sarı Saltık'ın da Barak Baba'nın müürşidi olduğu aktarılmaktadır. Bunlara ek olarak Yunus Emre ve Taptuk Emre'de yine bu silsilenin devamı şeklinde tespit edilmiştir. Bu çerçevenin oluşmasına katkı sunan ilk olarak Köprülü olmuştur. Köprülü (1976, ss. 58, 59, 111, 203, 257, 279), ilk olarak *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*'ın muhtelif yerlerinde Mahmud Hayranî'den bahsetmiştir. Mahmud Hayranî'nin *Menakıbının* bulunduğunu Köprülü (1943, s. 424) haber etmekte ve Menâkıbnâme nüshasını elde edemediğini belirtmektedir.

Daha sonra Abdülbaki Gölpınarlı (1961, ss. 17-45), Yunus Emre hakkında yazdığı eserinde Mahmud Hayranî'nin isminin geçtiği bütün kaynaklara yer vermiştir. Bu ilk dönem çalışmalarında Eflaki *Menakıbu'l-Arifin*, Firdevsi *Hacı Bektaş Veli Velâyetnâmesi*, Yazıcızade *Tevarih-i Âl-i Selçuk*, Ebu'l-Hayr Rumî *Saltıkname*, Muhyiddin Çelebi *Hızırname* ve Müneccimbaşı *Sahai'fu'l-Ahbar* gibi eserlerdeki bilgiler değerlendirilmiştir.

Bu ilk dönem çalışmaları ardından yakın tarihte İbn Serrac (Sarıkaya, 2016, ss. 33-62) ve Ayderusî'nin (Çakır, 2007) eserleri etrafında yukarıdaki çalışmaların pasajlar halinde aktardığı bilgiler bütün haline getirilip metin oluşturulmuştur. Mahmud Hayranî'nin Rufaî tarikatı mensubu olması hasebiyle Rum diyarında Rufaî tarikatının faaliyetleri etrafında çalışmalar yoğunlaşmış ve yine Rufaî kaynaklara yönelerek bu husustaki bilgiler artırılmıştır. M. Saffet Sarıkaya ve arkadaşlarının İbn Serrac'ın eseri etrafında yaptıkları yayınlar konunun derinleştirilmesini sağlamıştır (Sarıkaya & Bardakçı & Gürkan, 2013, ss. 75-110; Sarıkaya & Bardakçı & Gürkan, 2014, ss. 293-311; Gürkan & Bardakçı & Sarıkaya, 2015). Modern dönem araştırmalarının Vefaî ve Rufaî adlandırması etrafında konuyu değerlendirmesi, yeni kaynakların ortaya çıkarılması ve verilen bilgilerin değerlendirilmesiyle yeni yaklaşımlar ve yorumlara yol açmıştır (Tosun, 2013, ss. 109-115).

Sonuç olarak Mahmud Hayranî'nin Hacı Bektaş Veli ile bağlantısı, yeni kaynaklar etrafında değerlendirilmektedir. Fakat Türkistan, Horasan, Azerbaycan hattından Rum ve Rumeli'ye hareket eden pirlere ile Bağdad çevresinde ortaya çıkıp tarikatlar dönemini başlatan velilerin ilişki ve bağlantılarının da açıklanması zorunlu hale gelmektedir. Çünkü tasavvuf ve tarikat literatürünün tarikatların kurumsallaştığı dönem ve öncesinin aktarılması ve bu

aktarımın özellikle Türkistan Horasan Azerbaycan hattından Rum ve Rumeli'ye yerleşen velilerin tasavvuf anlayışlarının literatürde yer almaması nedeniyle ya izahtan imtina edilmekte ya da anlaşılmadığı için genellemeler yapılmaktadır.

Seyyid Mahmud Hayranî tekkesi, arşiv belgelerinde Bektaşî olarak kayıtlıdır ve 1826 Bektaşî tekkelerinin kapatıldığı dönemde de tahkik edilmiştir.

1.4. Dediği Sultan ile İlişkileri

Konya ve çevresinde tekke, zaviye ve bağılı topluluklarıyla etkili olan Horasan erenlerinden birisi de Dediği Sultan'dır. Dediği Sultan, Ilgın, Doğanhisar, Akşehir ve Konya merkez olmak üzere kendisi, oğullarının kurduğu tekkelerle Turgut ve Bayburt yani Atçeken topluluklarıyla çok geniş bir alanda etkili olmuştur. Dediği Sultan'ın menakıbında oldukça geniş bilgi bulunmakta ve menakıp ilk defa Safa Odabaşı (1998, ss. 365-403) tarafından yayınlanmıştır. Daha sonra *Dediği Sultan Menakıbı* ayrıntılarıyla Taşğın (2013) tarafından yayına hazırlanmıştır.

Dediği Sultan menakıbında Hacı Bektaş Veli, ismi geçen pirlerden birisi belki de en önemlisidir. Menakıpta, Dediği Sultan ile birlikte Hacı Bektaş Veli, Karaca Ahmed, Emir Sultan, Hacı Tuğrul anlatılmaktadır. Menakıp, şahıslar ve olaylar dizisine Horasan erenlerinin, Rum erenlerine bir kişi gönderip Rum'a ulaşmasıyla başlamaktadır. Horasan erenleri Rum erenlerinin kimler olduğu konusunda da Dediği Sultan ve Karaca Ahmed'in adını da saymaktadırlar.

Dediği Sultan, Horasan erenlerine Rum diyarına gelip faaliyetlerini yürütmelerinde bazı kıstasların olduğunu bildirip darı gönderip bu darının üzerinde darıyı kıpırdatmadan namaz kılmanın önemine işaret etmiştir. Horasan erenleri arasında Hacı Bektaş Veli, darının üzerinde namaz kılmış ve darının hiçbir kıpırdamamıştır. Bunun üzerine Horasan erenleri, Rum'a Hacı Bektaş'ı göndermiştir. Hacı Bektaş Veli, aldığı emanetlerle Rum erenlerini uyarıp marifeti yani edeb ve erkânını yeniden hatırlatmak için yola çıkmıştır. Hacı Bektaş Horasan'dan Hicaz'a gitmek üzere yola çıkmış ve Hicaz'da görevlerini tamamlayıp Rum'a yönelmiştir. Hacı Bektaş Veli'nin, Hicaz'dan Rum'a hareketi Rum erenlerine malum olmuştur. Hacı Bektaş Veli'nin Rum'a yönelmesinin ardından Rum erenlerinin çerağı sönmüştür. Rum erenleri içerisinde sadece Dediği Sultan'ın çerağı uyanık kalmıştır.

Rum erenleri Rum'a gelenin kim olduğunu araştırmaya başlamış ve Karaca Ahmed, Rum'un gözcüsü olduğundan araştırmasını talep etmiştir. Karaca Ahmed, Rum'u taramış ve Hacı Bektaş Veli'nin nerede olduğunu tespit edip Rum erenlerine söylemiştir. Karaca Ahmed, bu kişi hakkında onun güvercin şeklinde selam kapısında durduğunu ve Rum erenlerine haber getirdiğini sözlerine eklemiştir. Rum erenlerinin meclisinde bulunan Hacı Tuğrul, Karaca Ahmed'in verdiği haber üzerine hemen ayağa kalkıp onu gidip getirebileceğini söylemiştir. Karakuş şekline girip Hacı Bektaş'a doğru uçmaya başlayan Hacı Tuğrul, pençesiyle yakalayıp getirmek üzereyken Hacı Bektaş Veli hemen silkinip tavşancıl olmuş ve Hacı Tuğrul'u yakalamıştır. Hacı Bektaş Veli'yi avcı bir kuş halinde yakalamak amacıyla giden Hacı Tuğrul, Hacı Bektaş Veli tarafından yakalanmış ve kaburgaları birbirine geçerek nefessiz kalarak bayılmıştır. Rum erenleri arasına geri dönüp olup biteni anlatan Hacı Tuğrul, Hacı Bektaş Veli geri dönünce başından geçenleri anlattıktan sonra Dediği Sultan yaralarını tedavi etmiştir. Böylece Hacı Bektaş Veli tarafından yakalanıp yaralanan Hacı Tuğrul, Dediği Sultan eliyle iyileşmiştir.

Hacı Bektaş Veli'nin Rum erenlerini irşadı devam etmiş ve Karaca Ahmed ile olan mücadelesi uzun sürmüştür. Hacı Bektaş'ın Karaca Ahmed ile olan mücadelesi uzun sürünce Rum erenleri, Dediği Sultan'ı bu mücadeleyi durdurması ve her iki erenin arasını bulması için görevlendirmiştir. Karaca Ahmed nihayetinde Hacı Bektaş'ı kendisi yakalamak üzere kartal olarak havalanıp ona doğru uçmakta ve yakalamak üzere hamle yaptığında Hacı Bektaş Allah'a dua etmeye başlatmakta ve ardından da Karaca Ahmed Hacı Bektaş'a el uzatmaktadır. Bu şekilde birçok yerde Hacı Bektaş Veli ve Karaca Ahmed şahsında bütün Rum erenlerinin usul ve erkânına işaret ederek eleştirmektedir. Ardından da bu usul ve erkânın, aslından uzaklaşarak yetersiz kaldığı ve irşat için gücünü kaybettiği Karaca Ahmed'e bildirilmektedir. Böylece eksik, hatalı ve yetersiz olan kısımları göstererek yolun edeb ve erkânını yeniden hatırlatarak Karaca Ahmed'e yapması için yol açmakta ve kendisi bir taş binip taşı yürütmektedir. Eğer "er isen cansız yürüt" demektedir.

Hacı Bektaş Veli ve Karaca Ahmed arasında bu şekilde devam eden mücadelenin doğrudan alanı irfan ve hikmete ilişkindir. Her ikisinin kendisini meydana getirdiği ve meydan ortak alanı üzerinden dillendirdikleri hususlar doğrudan hikmetle bağlantılıdır. Bu bakımdan da her ikisinin birbirine söyledikleri sözlerin anlam ve referans yerleri buralardan takip edilme zorunlu kılmaktadır (Taşgın, 2010, ss. 56-67).

2. Hacı Bektaş Veli'nin Halifelerinin Konya'daki Tekkeleri

Konya'da Bektaşî tekkelerini iki başlık altında toplamak mümkündür. Hacı Bektaş Veli ve diğer pirlere menâkıbnâmelerinde verilen bilgiler etrafında Hacı Bektaş Veli'nin halifelerinden bahsedilmektedir. Bu halifelerden bir kısmının Konya ile ilişkisi, ya doğrudan halife olarak Konya'ya yerleşip tekke kurup faaliyet yürütmeleri ya da Hacı Bektaş Veli'nin Konya'da yaşayan pirlere bağlantı ve ilişkileri nedeniyle Konya'da bulunmaları etrafında değerlendirilmektedir. Burada amaç her iki başlık için kısa bilgiler vererek Konya'nın Hacı Bektaş Veli'nin faaliyet alanında olduğuna ve hatta halifelerinin Konya'da faal olduklarına dikkat çekip başlangıç düzeyindeki bu çalışmanın yeni çalışmalara yol açmasını sağlamaktır.

Bu başlıktan itibaren Hacı Bektaş Veli'nin Konya'da Pir Ebi ve Ali Baba isimindeki iki halifesinin tekkelerini Konya'da kurup faaliyet yürütmeleri üzerinde durulmaktadır. Bu pir hakkında kaynaklarda yer alan bilgiler burada verilmiştir.

2.1. Pir Ebi Sultan

Hacı Bektaş Veli Velâyetnâmesi, halifeler ve nerelere görevlendirildikleri hakkında da bilgi vermektedir. Hacı Bektaş Veli halifelerinden biri de Pir Ebi Sultan'dır ve Hacı Bektaş Veli'nin çerağcısıdır.

Sadreddin Konevî, bir dervişini Konya'dan Hacı Bektaş Veli'ye göndermiş ve onun sohbetine ihtiyaçlarının bulunduğunu, işlerinin çokluğu nedeniyle gidip sohbetinden istifade edemediğini ve seyri sülukunu tamamlamış halifelerinden birisini gönderse, ona Konya'da bir mekân göstersek, bizimle beraber olsa, kendisinin manasını halifesinden bulsak ve kokusunu da ondan alsak mesajını iletmiştir.

Derviş varıp mesajı iletince Hacı Bektaş Veli, Pir Ebi Sultan'a bizden istedikleri sensin, çerağcı diyerek onun Konya'ya gitmesini söylemiştir. Şeyh Sadreddin kendisine nereyi gösterirse orayı mekân tutmasına ve Konya'yı ona yurt verdiğine dair de bilgilendirmiştir. Bunların ardından Hacı Bektaş Veli, kabrin ziyaret, toprağın kefareti olsun, şeklinde de dua edip uğurlamıştır.

Pir Ebi Sultan, Konya'ya üç oğlu ve hanımıyla gelip doğrudan Şeyh Sadreddin'e gitmiştir. Şeyh Sadreddin, onu alıp tekkesini nereye kuracağını gösterip burası hem yakın hem de bizim tekkemizin de karşısındadır, diye izah etmiştir. Pir Ebi Sultan, tekkesini buraya kurmuş ve birçok muhib, mürit yetiştirmiştir. Pir Ebi Sultan, Konya'da vefat etmiş, tekkesinin yanına defnedilmiştir. Kabri, Larende kapısının dışındadır (Gölpınarlı, 1958, s. 89).

Pir Ebi zaviye veya tekkesi, Tahrir, Şeriye Sicili ve Hurufat defterleri başta olmak üzere arşiv kayıtlarında yer almaktadır. Zaviye ve tekkenin görevlileri ve vakıfları da bu kayıtlardan takip edilebilmektedir (Bağcı, 2021, ss. 347-348; Şafak, 2019, ss. 246-247; 325). Hurufat defteri kayıtlarına göre zaviyenin kurucusu Pir Ebi'dir ve vakıf evlada şart olarak kurulmuştur (Oğur, 2018, s. 430). Pir Ebi zaviyesinin 1483 yılındaki vakıf ve gelirleri defterde kayıtlıdır.

"...vakf-ı zaviye-i Sultan Pir Abi der zahir-i Konya der tasarruf-ı Hacı Mehmed be berat-ı hullide mülkuhu

Bağ der Turhan nisf dönüm, bağçe-i Ayucı kıt'a

Zemin der Helebiyye kıt'a fi sene 15, zemin der nezd-i zaviye fi sene 15

Zemin der nezd-i Hasırmak fi sene 30, bağ nîm dönüm yekûn 60" (Erdoğan, 2003, s. 104).

Pir Ebi tekkesi İstanbullu Said Efendi ve oğlu Haydar Efendi tarafından canlı tutulup Bektaşî tarikatına göre pirlük yaptıkları anlaşılmaktadır. Said Efendi, Ambar Müdürü olarak Konya'da bulunmuştur. Said Efendi'nin yardımcılığını yapan Ethem Efendi, Said Efendi'den sonra pirlüğü sürdürmüş ve Said Efendi'nin emekli olmasıyla da müdürlüğü devam ettirmiştir. Said Efendi ve Ethem Efendi'nin Pir Ebi Tekke'sine verdikleri vakıfların Pazartesi ve Cuma geceleri kandillerin uyandırılmasına, yağ ve çerağcıya harcanması sağlanmıştır. Said Efendi 1300 [1882] ve oğlu Haydar Efendi 1315 [1898] yıllarında vefat etmişlerdir. Ethem Efendi'nin iki oğlu kendisinden önce vefat etmiş ve bundan dolayı uzlete çekilmiştir. Ethem Efendi de 1353 [1935] yılında İstanbul'da vefat etmiştir (Silleli Said, 2004/1, s. 30; Silleli Said, 2004/2, s. 76; Silleli Said, 2004/3, s. 272).

Pir Ebi, Konya'ya geldikten sonra oğulları vefat etmiş ve hasta yatağındaki bir çocuğu da ölümden dönmüştür. Pir Ebi'nin çocuklarının vefatı ve geride kalan bir çocuğunun da ölümden dönmesine binaen tekke türbedârı tarafından çocukların tedavi edildiğini Silleli Said aynı yerde kaydetmektedir:

"Bu Tekkede öteden beri cumartesi günleri türbedâr tarafından su ısıtılır zayıf olan çocuklar yıkattırılır. Çocuklar kuvvet ve semen peyda etdikleri mücerrebâttandır."

2.2. Ali Baba

Hacı Bektaş Veli Velâyetnâmesi'nin mensur ve manzum nüshaları arasındaki farklardan birisi, isimleri sayılan halifeler hakkında ayrıntılı bilgi verilmesidir. Ali Baba hakkında bilgi veren manzum nüshadır.

Ali Baba, Kulu yakınlarında Karacadağ isimli bölgeye aile ve talip topluluklarıyla yerleşmiştir. Burada tarımla meşgul olmuştur. Ali Baba'nın kabri Konya Kulu ilçesi Karacadağ beldesinde (Taşğın, 2021, ss. 89-91).²

² Taşğın (2021, ss. 89-91) çalışmasında Akşehir civarında Ali Baba adıyla var olan ziyaret yerlerini vermiş ve farklı yerleri kaydetmiştir. Daha sonraki yıllarda yapılan alan ve yüzey çalışmalarında *Velâyetnâme*'de bahsedilen Ali Baba'nın yerleştiği Karacadağ ve türbesi yerinde tespit edilmiştir. Ali Baba'nın yerleştiği yer ve türbesi hakkındaki bu bilgi de ilk defa burada verilmiştir.

“Ali Baba’dür halifenin biri
 Akşehir’in Kulu kurbünde yiri
 Er salup orayı mesken kılıcak
 Yurd idüben ol arada kalıcak
 Her ne vaktin sem’ine irişse söz
 Gel diyü erden ana irse rumuz”

3. Konya’da Bektaşı Tekkeleri

Konya’da Bektaşı olarak kayıt altına alınan tekkeler, arşiv belgelerinden tespit edilmektedir. Ağırlıklı olarak Bektaşı tekkesi adıyla kayıtlar XVII. yüzyıl ile XVIII. yüzyıl arasında tarihlendirilebilir. Evliya Çelebi, *Seyahatname’de* Konya’da Bektaşı tekkesinden söz etmemektedir (Faroqhi, 2017, s. 64). Ardından *Vesaik-i Bektaşıyan* isimli eserde ise Konya’daki Bektaşı tekkelerine atama münasebetiyle isimlerine rastlanmaktadır. Üçüncü olarak II. Mahmud tarafından Bektaşı tekkelerinin kapatılması emriyle Konya’da faal olan Bektaşı tekkelerine yönelik yürütülen işlemlere erişilmektedir. Konya ve çevresinde Bektaşı tekkelerine yönelik yürütülen işlemler münasebetiyle tekkelerin isimleri daha yoğun geçmektedir. Çünkü Osmanlı Devleti idari yapısı içerisinde Konya’nın değişen sınırları ve bağlı sancak ve kazaların sayılarındaki değişiklik, Bektaşı tekkelerine dair yazışmaların sayısı ve idari birimlerinde sayısal olarak artışa neden olmaktadır. Mesela Karaman Ketenci Baba Tekkesi, Derbeder Derviş Ahmed Zaviyesi, Konya Gafariyyat’a bağlı Bosala köyünde bulunmaktadır. Bunun dışında bazı dönemlerde Bektaşı tekkesi olarak kaydedilerek buna örnek de olan Şeyh Ahmed ve Mahmud / Çıralı Sultan Zaviyesi, Konya merkezde bulunmaktadır (Değerli & Küçükdağ, 2018, s. 110).

Arşiv kaynaklarında Konya’da Bektaşı tekkesine bağlı olduğu belirtilen yapılar değerlendirilirken, arşivde isimleri ve faaliyetlerine işaret eden kayıtlara rastlanmayan Hacı Bektaş Veli Ocağı’na bağlı pir ve talip toplulukları bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu çerçevede Yağmur (veya Kara Yağmur) Ocağı ile Abdal topluluklarına mensup talipler bulunmaktadır. Konya ve Beyşehir şehir merkezlerinde yaşayan bu topluluk, literatürde Carcarlar olarak anılmaktadır (Musalı, Ayyıldız & Gökmen, 2022, ss. 77–93). Bunların dışında, çeşitli arşiv kayıtlarında sınırlı bilgileri bulunan ve Bektaşı tekkesi olarak kaydedilmiş bazı yapılar da bu çalışmada ayrıca ele alınmamıştır.

Bu başlık altında ele alınan tekkelerle ilgili (1826 yılında Bektaşı tekkelerinin kapatılmasıyla başlayan süreçte, tekkelere yönelik yapılan tahkikat ve yürütülen işlerin sonucunda alınan kararlarla kaydedilen ve bu kayıtlara dayanan) çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar arasında Faroqhi ve Maden’in eserleri, makalenin bu (Konya’da Bektaşı Tekkeleri) başlığının belirlenmesinde etkili olmuştur. Bektaşı tekkelerinin kapatıldığı döneme ilişkin defterlerde Ali Gav, Mahmud Hayranî, Dediği Sultan, Taşgun Baba, Handan Sultan, Yatagan Ahmed ve Bulduk Dede kaydedilmiştir.

3.1. Ali Gav Zaviyesi

Ali Gav tekkesi, Konya merkezde yer almakta ve Bektaşı tekkeleri arasında ilk sırada kabul edilmektedir. Ali Gav'ın tekkesi, zaviyesi, mescidi ve medresesi bulunmakta ve zaman zaman Ali Gav mahallesi adıyla da kayıtlarda anılmaktadır. Günümüzde Ali Gav, Ferhuniye mahallesinin Ali Gav sokağındadır ve tamiratlarla günümüze ulaşması sağlanmıştır (Küçükdağ, 2014, ss. 12-17; Küçükdağ & Akman, 2015, ss. 19-48).

Gav, öküz anlamına gelmekte, bu ismi almasında farklı görüşler ileri sürülmektedir. Öküz derisini giyip elbise yapması, Konya'nın fethine katkı sunması gibi sözlü aktarımların kaydına rastlanmaktadır. Ali Gav, zaviye, tekke, medrese, mahalle adıyla kayıtlara geçmiştir. Ali Gav medresesi adıyla durmakta ve Selçuklu eserleri arasında kabul edilmektedir. Önder'in (1962, s. 168) çalışmasında Ali Gav'ın tahmini olarak XIV. yüzyılı başlarında yapıldığı bilgisi verilmektedir. Hacı Bektaş Veli halifelerinden Resul Baba adına Konya'daki Bektaşı topluluğu tarafından yapılmıştır.

Karaman Vakıf Defteri'nde "Vakf-ı Zâviye-i Alî-i Gâv nâm-ı diğeri Postîn-pûş" adıyla kayıtlıdır (Kahraman, 2009, s. 84). Bu kayıttan Ali Gav olarak isimlendirilen zaviyenin diğeri isminin Pustinpûş olduğu anlaşılmaktadır. Pustinpûş isimlendirmesi gibi Atlaspûş adından Hacı Bektaş Veli halifesi bulunmaktadır (Taşğın, 2012, ss. 95-97). Ali Gav adına Konya dışında rastlanmamakla birlikte Pustinpûş adına tekkelerin ise Bursa Yenişehir (Çift, 2002, ss. 231-232; Çift, 2002, s. 237) ve Batı Trakya'da Gümölcine merkezde bulunduğu (Gökçe, 2022, ss. 466-467) bilinmektedir. Pustinpûş hakkındaki bilgiler Bursa ve çevresinde yoğunlaşmakta ve faaliyetleri de yine bu bölgeden aktarılmaktadır. Âşık Paşazade, Sultan Murad tarafından Pustinpûş'a Yenişehir'de bir imaret ve zaviye yaptırdığını kaydetmektedir. Yenişehir'deki bu zaviye günümüze ulaşmıştır (Karakaya, 2007, s. 334).

"Yenişehir'de bir imaret yaptı ve bir derviş vardı. Adına Postinpûş dirliridi, ana bir zaviye yapıvirdi." (Âşık Paşazade, 2003, s. 385).

Terceme-i Şakaik-i Numaniyye'de Postin Puş, Sultan Murad dönemi velilerinden sayılmaktadır.

"Şeyh Postin-pûş Diyâr-ı 'Acem'den Rûm'a gelüp Burûsa'da tavattun eyledi. Cezbe-i 'azîme ve kerâmât-ı seniyye sâhibi, mestecâbü'd-da'vet idi. Sultân Murâd Yenişehir'de buna bir zaviye yaptı. Rahmetü'llâhi 'aleyhim ecma'in." (el-Amâsî, 2021, s. 214).

Türkistan, Horasan, Azerbaycan, Rum ve Rumeli marifetinde erenlerin aileleri tarafından verilen isimlerinin yanında farklı adlandırmaları da bulunmaktadır. Böylece erenler, geçtikleri manevi mertebelerin her birinde farklı isim alıp bununla anılmaktadır. Bu adlandırmalarda alınan her bir ismin bir arada, ikisi birlikte veya ayrı ayrı kullanımı bazı karışıklıklara yol açmaktadır (Taşğın & Taşğın, 2022, ss. 120-125).

Hacı Bektaş Veli tekkesi, 1740 yılından Bektaşı tekkelerinin kapatıldığı 1826 yılına kadar belgelerde Hacı Bektaş Veli evlatlarından Hacı Bektaş Veli tekkesinde tekkenişin olanların atamaların kendileri tarafından yapılacağı fermanı verilmiştir (Altı, 2022, ss. 1-10). Bu dönem öncesinde de 15 Şevval 1054 [16 Aralık 1644] yılında 7 numaralı Şeriye Sicili kaydına göre Ali Gav tekkesi tevliyetine ilişkin yazışma Hacı Bektaş Veli tekkesi postnişiniyle yapılmıştır. Şeyh Kasım'ın vefatı üzerine evladının bulunmamasından dolayı Hacı Bektaş Veli tekkesi postnişini Şeyh Yusuf'a arz bulunmuş ve Derviş Mevlüd'ün tevliyeti talep edilmiştir (Şafakçı, 2005, ss. 480-482; Ek 1).

Ali Gav tekkesinin Hacı Bektaş Veli tekkesi tarafından idaresi ve atamaları hakkındaki yazışmalar 1740-1750 yıllarında sayıca daha fazla artmıştır. Hacı Bektaş Veli tekkesine bağlı tekke, zaviye ve hankahlarla ilgili yapılan yazışmalara alınan fermanla verilen yetkiye işaret eden cümleyle konuya giriş yapmaktadır. 10 Rebiyülevvel 1153 [5 Haziran 1740] tarihindeki bu belge Osmanlı Devleti sınırları içerisindeki tekke ve zaviyelerin zaviyedâr, meşihat ve tekkenişinlerin arzlarının kuznat, nüvvab, vakıf mütevellileri ve diğerlerinin arzıyla yapılmadığı kuralıyla başlamaktadır. Ardından tekke ve zaviyelere arzların Hacı Bektaş Veli tekkesinde tekkenişin olan evlatları tarafından yapıldığı belirtilmektedir (Vesaik-i Bektaşîyan, 2015, ss. 112-114). Cemaziyelevvel 1163 [Nisan 1750] tarihli belge Ali Gav zaviyesinin bağ ve tarla mahsullerinin üçe taksim edilmesinden sonra kimlere pay edileceğine dairdir (Vesaik-i Bektaşîyan, 2015, s. 40). Son olarak 18 Şevval 1165 [29 Ağustos 1752] tarihli belge de Ali Gav tekkesinde zaviyedâr olan Derviş Mehmed'in vefatı ardından yerine Derviş el-Hac Hasan'ın tevliyeti ve zavidârlığı hakkındadır (Vesaik-i Bektaşîyan, 2015, ss. 185-186; Ek 2).

Yine Osmanlı arşivlerindeki kayda göre 14 Receb 1194 [16 Temmuz 1780] tarihli arzda Hacı Bektaş Veli tekkesi postnişini Şeyh Abdülatif Efendi, el-Hac Mehmed Muhtar dedenin yeniden atanması talebinde bulunmaktadır. Arzın yazılmasının gerekçesi Ama Derviş Seyyid Ali'nin tekkenin mütevellisi olmak için yaptığı girişimdir ve bu girişim bu arz ile durdurulmuştur. Fakat bu belge Ali Gav tekkesinin Hacı Bektaş Veli tekkesine idari işlerde bağlı olduğunu ve işlerinin de yine tekke üzerinden takip edildiğini göstermektedir.

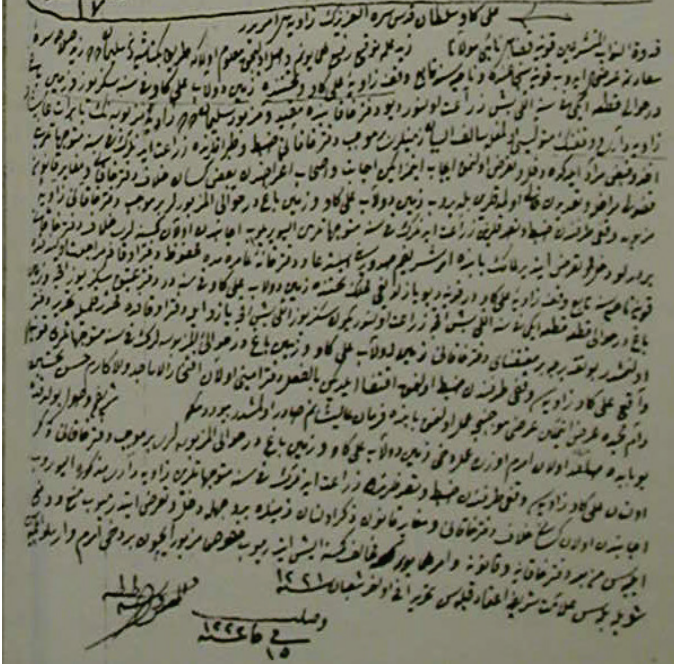
“Der-devlet-i mekine-i arz-ı dai-keminedir ki

Cedd-i azizim Sultanu'l-arifin ve burhanu'l-vasilin el-Hac Bektaş Veli kuddise sırrahu'l-hafi ve'l-celi hazretlerinin memalik-i mahruseti'l-memalik-i Padişahide tarikat-ı aliyesine meşruta zevayadan medine-i Konya'da vaki medfun e'izze-i ikramden Ali Gav Sultan zaviyesine bundan akdem ba-berat şerif-i alişan zaviyenişin A'ma Derviş Seyyid Ali zaviye-yi mezkurede meks ve ikamet etmediğinden naşi...” (AE.SABH.I. 355.24882).

Ali Gav tekkesi idari işlerinin yürütüldüğü, bu çerçevede zaviyedâr ve mütevellî atanmasının yapıldığı Bektaşî tekkelerinin kapatılmasından hemen öncesine rastlamaktadır. Konya Şeriyye Sicili 68 numaralı defterin Ali Gav tekkesine ilişkin kaydı ise Evahir-i Şaban 1221 [13 Eylül 1806] tarihlidir. Hacı Bektaş Veli evlatlarından Hacı Bektaş Veli tekkesi postnişini Seyyid Şeyh Feyzullah arzıyla zaviyedâr ve mütevellîsi Bektaşî tarikatından Derviş Seyyid Hacı Mehmed'in vefatından sonra Süleyman Dede'ye berat verilmiştir (KŞS. No 68, s. 114; Tuş, 2007, ss. 172-173).

Görsel 2.

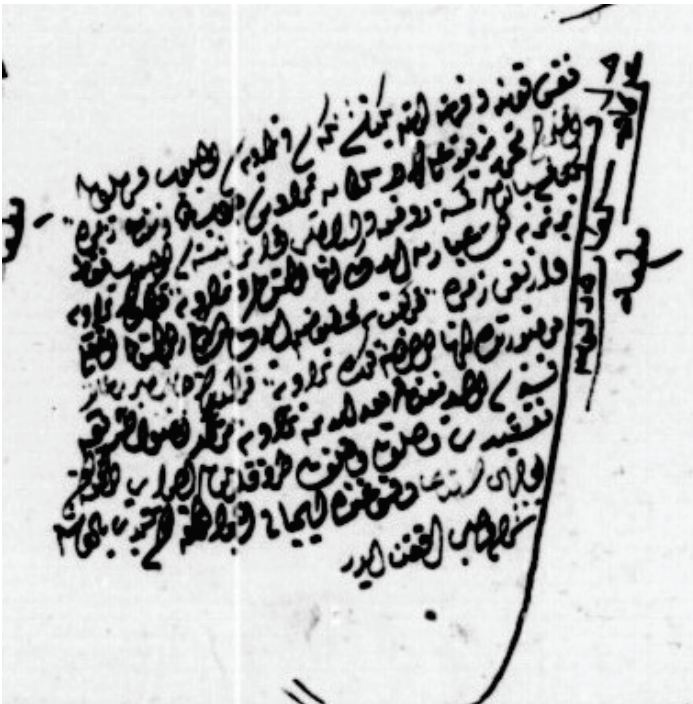
Konya Şerhiye Sicili, No 68, s 114.

Bektaşî tekkelerinin 1826 yılında kapatılma kararı ardından Bektaşî tekkeleri hakkında yürütülen tespit ve tahkik Konya'daki Bektaşî tekkeleri için de yapılmıştır. Ali Gav tekkesi de tahkikattan geçmiştir. Konya Bektaşî tekkeleri hakkındaki tahkikatı yapan memurun notuna göre Bektaşî tekkesi olmasına rağmen Bektaşî bulunmadığı gibi herhangi bir geliri de yoktur. Ayrıca Ali Gav tekkesinin tevliyet ve meşihatının Nakşibendi, Halveti ve Celveti tarikatı temsilcilerine verilebileceği yönünde olmuştur.

Görsel 3.

Ali Gav Tekkesinin 1826 Yılı Kapatılma Kararı Ardından Tahkikat Kaydı MAD No. 9771, s. 95.

“Zaviye-yi Ali Gav Sultan der Konya

Nefs-i Konya ve karyelerinde Bektaşî tekyesi ve zaviyesi olmayup verilen defterde muharrer mezbur Ali Gav Sultan zaviyesi olub .... zümre-i Bektaşiyandan kimesne rüftdarlığına dair bir nesnesi olmayup fakat bir türbeden ibaret idüğü inha olunmuş ve zaviye-yi mezkurun zaviyedârlığı zümre-yi mezkureye mahsus idüğü derkenar olunmuş olmağla bu surette inha olunduğuna göre zaviye-i mezkurun canib-i miriye aid nesnesi olmağından ba'de-ezin usul-ı tarikat Nakşibendî ve Halvetî ve Celvetî turuklarından icra olunmak üzere tevcihi istid'a vukuunda icabı ifa olunmak üzere kaydî bâlâsına şerh verilmesi iktiza eder.” (BOA. MAD. 9771, s. 95).

Bu dönemin ardından Derviş Mehmed'in vefatı üzerine evladiyet ve vakfa meşruta olması hasebiyle atama talebi arzında bulunulmuştur. 9 Receb 1252 [20 Ekim 1836] yılında yapılan yazışma ile el-Hac Ali'nin boş olan bu göreve atanmasının uygun olduğu talebi bulunmaktadır (C. EV. 285.14530). Bektaşî tekkelerinin kapatıldığı dönemde Ali Gav tekkesi notunun bulunduğu yerde Konya'da başka Bektaşî de bulunmadığı kaydı düşülmüştür.

Ali Kemter Baba, tekkelerin kapatıldığı dönemde tekkede hizmet etmiş, 1261/1845 yılında vefat etmiş ve tekke haziresine defnedilmiştir. Ali Kemter Baba'nın kabri ve Muharrem ayında aşure kaynatılması için 21 Cemaziyelula 1257 [11 Temmuz 1841] vakıf tayin edilmiştir (VGMA. Defter, 294.150). Ali Kemter Baba kabri için aylık 60 guruş ve Muharrem ayında aşure kaynatılması için senelik 700 guruş tayin edilen vakfı vefatından sonra da devam ettirilmiştir (VGMA. Defter 4195.39).

Görsel 4.

Ali Gav tekkesi Bektaşî babası Ali Kemter Baba'nın Mezar Taşı (Konyalı, 1964, s. 913).

Ya hu

Şem-i Bektaş Veli pervanesi

Hem muhibb-i sâdık-ı âl-i aba

İdüb râh-i fenâda mahv-i vücûd

Cem'ile bulmuş idi ayn-i beka

Bin ikiyüz ve altmış bir senesi

Oldu Ferdevs-i âşîyan Kemter Baba

Sene 1261 (Konyalı, 1964, s. 914).

یا هو

شمع بکتاش ولی پروانه سی

هم مع صادق آل عبا

ایدوب راه فناده محو وجود

جمعیله بولش ابدی عین بقا

بیك اکیوز والتش بر سنه سی

اولدی فردوس آشیان کتر بابا

سنه ۱۲۶۱

Doğrusu Konya'da Bektaşî olmadığı kaydına rağmen Ali Kemter Baba'nın faaliyeti ve hatta kabrinin de Ali Gav tekkesi haziresine defnedildiği bilinmektedir. Ali Kemter Baba'dan sonra Konya Vakıf Defterleri Arşivi klasör 9, zarf 87'deki kayda göre Mehmet Nesîp Dede tevliyet ve türbedârlık görevinde bulunmuştur (Arabacı, 1996, ss. 322-323). Ali Kemter Baba ve ondan sonra tekkede hizmet gören kişiler dikkate alınacak olursa bu konuda daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Aczi'ye (1962, s. 3) göre 1822-1848 yılları arasında tekkede Ali Kemter Baba hizmet etmiş ve vefatı ardından Buharalı bir derviş, uzun süre tekkede kalmıştır. Buharalı bu dervişin tekkede kaldığı bu dönemde birçok kişi onunla sohbet etmek için tekkeye gelmiştir ve Aczi, bu dervişini görüp yakinen tanımıştır. Buharalı bir hemşerisi tekkede misafir olmuş ve onun parasına tamah ederek onu tekkede öldürmüştür. Bu cinayet ardından da Vali Mehmed Paşa, tekkeye el koyarak tamir ve yeni bir medrese yapmıştır.

Bir başka rivayete göre Ali Kemter Baba'nın vefatı ardından Bektaşı dervişler, tekkede toplanmaya devam etmişlerdir. Ali Gav tekkesinde toplanan dervişlerin afyon çektikleri ve bazı huzursuzluklara neden oldukları dönemin kaynaklarına da yansımıştır.³

“Zaviyede bir zamanlar derbeder ve kötü huylu Bektaşiler oturdukları için burada bir cinayet işlenmiş, oturanlar oraya getirdikleri İbradali bir sandık eminini öldürmüşlerdi. O vakit Konya'da vali bulunan Avlunyalı Ferid Paşa zaviyeyi; Eski Konya meb'usu ve şer'ıye vekili Hadimli Hoca Mehmed Vehbi ibn-i Hüseyin'e vermiş, o da hayır sevenlerin yardımile burasını tadil, islah ve kısmen tağyir ve imha suretile âdi kerpiçle bir medrese haline getirmiş ve Paşa da (Mahmudiye Medresesi) adını vermişti. Ferid Paşa o sırada teftişe çıkmıştı. Müderrisine telgrafla direktifler verecek kadar büyük alaka gösteriyordu. II. Mahmud'un Bektaşiliği imha ettiğine işaret etmek için de adına “Mahmudiye” demiştir (Konyalı, ss. 909-910).

Mehmet Ferit Paşa, Konya valiliğine 17 Şevval 1315 [17 Mart 1898] tarihinde atanmış ve bu görevinden 28 Şaban 1320 [6 Kasım 1902] tarihinde ayrılmıştır (Cirtil, 2005, s. 121; Yaman, 2021, 121). Mehmet Ferit Paşa, tekkedeki olaylar üzerine hem yönetimini değiştirmiş hem de yeni mütevellinin başlattığı tamir ve yeni kısımların eklenmesini desteklemiştir. Bu çerçevede tekkenin arazisi üzerinde bir medrese inşa ederek müderrisliğine Hadimli Vehbi Efendi'yi tayin etmiş, dervişlerin tekkedeki davranışları kontrol altına alınmış, mescit ve medrese faal hale gelmiştir. Vehbi Efendi'nin medresenin müderrisliği, zaviyenin zaviyedârliği ve mescidin imametine tayin olduğu 1317/1900 yılından sonra birkaç yıl daha Bektaşı dervişler faaliyetini sürdürmüş ve 1320/1904 yılından itibaren tamamen tekkeyi terk etmişlerdir. Cumhuriyet döneminde de Tevhid-i tedrisat kanunu ile medrese kapatılarak maarife nakledilmiş, tekaya ve zevayanın seddi kanunu ile de tekke kapatılmıştır (Silleli Said, 2023/1, s. 96; Silleli Said, 2023/2, s. 170; Silleli Said, 2023/3, s. 56).

Bu tarihten sonra tekke dışında Bektaşı meydanı açılmaya ve Muharrem aşuresi kaynatılmaya Konya'daki kalan az sayıdaki Bektaşı derviş ve babasıyla devam edilmiştir.

“Atatürk Kız Lisesinin arkasında bulunan ve bundan bir süre önce Vakıflar Müdürlüğünce restoresi yaptırılan Ali Gav tekkesi ile Babasultan Mahallesinde Baba Sultan tekkeleri birer Bektaşı tekkesi idiler. Yazar arkadaşımız sayın Afif Evren'in naklettiğine göre bu tekkenin son Bektaşı Babası, Mevlevi soyundan avukat, yazar Sabit beydi. O'nu Kayserili Şükrü Bey istihlaf etmiş baş müridleri arasında da merhum gazeteci Mazhar Babalık yer almıştır.” (Sural, 1975, s. 3).

3.2. Mahmud Hayranî

Mahmud Hayranî'nin zaviyesi Akşehir'dedir. Osmanlı dönemi Akşehir zaviyeleri arasında gelirleri bakımından Hacı İbrahim bin Şeyh Hasan vakfından sonra ikinci sıradadır.

“Vakf- zaviye-i kutbü'l-budela Seydi Mahmud Hayran der nefsi-i Akşehir meşihat der tasarruf-ı Necmeddin an evlad-ı Seydi Mahmud el-mezbur be hükm-i sultan” adıyla 1483 yılına ait vakıf kaydında zaviyenin gelirleri birçok köyden sağlanmaktadır (Erdoğru, 1994, s. 140-141; Erdoğru, 2004, ss. 131-132).

³ “1317/1901 yılında bu zaviyede süfli, derbeder ve kötü ahlaklı Bektaşı geçinen bazı kimseler bulunmaktaydı. Bu tarihte İbradali bir sandık emini (veznedar) soymak amacı ile burada pusuya düşürülerek öldürülmüş, cinayet şehirde büyük tepki meydana getirmiş, olaya Konya Valisi Avlonyalı Ferid Paşa el koymuş türbe ve zaviyeyi boşalttıracak tamir ettirmiştir.” (Es, 1975).

Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Bektaşî tekkelerinin tespitindeki kaynaklardandır ve Evliya Çelebi'nin kayıtları arasında Konya'da Bektaşî tekkesi bulunmamakta ve bu konudan hiç söz etmemektedir. Bu dönemin ardından Hacı Bektaş Veli dergâhı postnişini Çelebilerin idari işlerde yetki sahibi olmalarından itibaren yazışmalar yoğunlaşmış ve Bektaşî tekkelerine yönelik işlemlerde artış meydana gelmiştir. Bu yazışmalar arasında Seyyid Mahmud Hayranî Sultan dergâhına ait belgeler de bulunmaktadır. Bu yazışmalar, Hacı Bektaş Veli Dergâhı Postnişinleri Şeyh Abdullatif, Şeyh Elvan ve Şeyh Feyzullah zamanında yapılmıştır. Bu konuya örnek belgeler, H-02-02-1204 [22 Ekim 1789] (AE.SSLM.III. 21.1237) ve H-15-12-1204 [26 Ağustos 1790] (C.EV.460.23284) tarih ve numarasıyla kayıtlıdır.

Görsel 5.

Çelebi Şeyh Abdullatif Arzı (C.EV.460.23284)

“Der devlet-i mekine-i arz-ı dai-yi kemine-i budur ki

Ceddi azizim kutbu'l-ârifin ve zehru'l-vasilin el-hac Bektaş Veli kuddise sırrahu'l-hafi ve'l-celi hazretlerinin memalik-i mahruseti'l-mesalik-i padişahide tarikat-ı aliyelerine meşru tekayadan olup medine-i Akşehir'de vaki e'izzei-kiramden kutbu'l-arifin Seyyid Mahmud Hayran Sultan zaviyedârlığına makuliye mutasarrıf olan Abdullah nam kimesne ecanibden asitane-i saadette hizmetkarlık edib ber-takrib üzerine berat ettirib vakf-ı mezkurı timar u zeamet misal iltizam verib ayende ve revendeye itam-ı taam ettirdiğinden gayrı vakf-ı şerif ve zaviye-i haraya müşerref olduğuna ve tamir ve termime işed ihtiyaç ile muhtaç olup halen medine-i mezbure sakinlerinden her vecihle layık ve mahalli ve müstehak olan Mehmed Efendi dailerine mezbur Abdullah'ın ref'inden tevcih olunmasına vakia-yı mühri mutabık medine-i Akşehir'de hakimü'l-vakt

olan es-Seyyid Hüseyn Efendi daileri i'lam edib ancak bu makule zevaya cedd-i azizim tarikine meşruta zevayadan olmağla şerefbaş sudur-u hutut-u hümayun-u şevketmakrunda olan evamir-i aliyeye inkiyaden bu dailerinden daha arzı iltimas etmeğın inayetlü sultanım hazretlerinden mercum-ı mutazarrı'dır ki Mevlanay-ı mumaleihin arz-ı natık olduğı minval meşruh üzere zaviyedârlığı mezkûru müteveffay-ı ecanibinden olan Abdullah'ın terk-i hidmet ve ref'inden işbu bais-i arz-ı rukiyyet ve şayeste-i merhamet her vecihle layık ve mahall ve müstehak olan Mehmed Efendi dailerine ayende ve revendeye it'am-ı taaam eylemek şartıyla tevcih ve yedine berat-ı şerife-yi alişan-ı sadaka ve ihsan buyurulmak babında olki-vakii'l-haldir bi'l-iltimas paye-yi serir-i i'lamiye arz olundu. bakı emr u ferman lütf u ihsan der-adaletpenahidir. Hurrire fi yevmi'l-hamisi aşer min şehr-i Zilhicce sene erbaate mieteyni ve elf [15 Zilhicce 1204].

Efkaru'l-vera hadimu'l-fukara

Eş-Şeyh Abdullatif an sūlalet-i Hacı Bektaş Veli kuddise sırrahu'l-hafi seccadenişin haliyen.”

Hurufat Defterleri, Mahmud Hayranî zaviyesi işlemlerinin uzun bir dönemine dair bilgi vermektedir. Hurufat Defterleri'nde verilen bilgiler özellikle H-07-01-1135 [18 Ekim 1722] (H-06-02-1135 [16 Kasım 1722] tarihli arşivin diğerkayıtlı belgelerin verdiğı bilgilerle örtüşmektedir (İE.EV. 38.4359; İE.EV. 39.4509).

Bektaşî tekkelerinin kapatılma döneminde de zaviye ve türbedâr atanmaya başlamıştır. Seyyid Mehmed bin Abdullah, zaviyede şeyh ve türbedârlık görevi yürütürken Cemaziyelevvel 1232 [Mart-Nisan 1817]'de vefat etmiştir. Seyyid Mehmed bin Abdullah, vefatından sonra yerine çocuğı olmadığından Seyyid Musa Halife, mütevellilerin önerisiyle türbedâr olarak 26 Muharrem 1236 [3 Kasım 1820] tarihinde tayin edilmiştir. Ardından Veleddin bin İsmail türbedâr olmuş, onun da vefatıyla birlikte 7 Ramazan 1244 [13 Mart 1829] yılında Hafız Ömer türbedâr olarak atanmıştır (Ülkü, 2024, ss. 181-189). Maden'in (2020, s. 140) tespitine göre Seyyid Mahmud Hayran Sultan tekkesinde dervişe rastlanmamış ve türbeden ibaret olan tekkeye müteveli atanmıştır.

Seyyid Mahmud Hayran Sultan tekkesinin türbesi ayakta kalmış, müstemilatı harap hale gelmiş ve yıkılmıştır. Bundan dolayı da Seyyid Mahmud Hayran Sultan türbesi, türbedârla idare edilmiştir. Daha sonra H.9.10.1322 [17 Aralık 1904] ve H. 19-10-1322 [27 Aralık 1904] yılında yapılan taleple tekke, zaviye ve hamamdan geriye kalanlar satılarak elde edilen gelirle okul yapılmıştır. Mescidi ve türbesi dışında harap olan hamam ile bir kısım arazisinden elde edilen gelir, Mekteb-i İbtidaiye ve Mekteb-i İnas-ı Rüşdiye yapımına harcanmıştır (MF. MKT. 819.18; MF.MKT. 821.47).

Maarif Nazırlığı tarafından müze müdürlüğünce H-20-09-1328 [25 Eylül 1910] yılında Akşehir'de bulunan Selçuklu devri eserlerinden Taş Medrese, Mahmud Hayranî türbesi, Yıldırım Beyazid'in iç organlarının gömülü bulunduğu mahal ile Kanuni Sultan Süleyman zamanında Hasan Paşa tarafından yaptırılan mescidin yıkılması nedeniyle teftiş ve tespit yapılmış, yapılan tespit ve öneriler fotoğraflarla birlikte rapor haline getirilmiştir (DH.İD. 28.1-8).

Görsel 6.

Akşehir'de Mahmud Hayranî Türbesi (DH.İD. 28.1.6).

3.3. Dediği Sultan'ın Çocukları ve Halifeleri

Konya ve çevresindeki Bektaşî tekkeleri içerisinde Dediği Sultan'a ait olanlar, gelir ve şubeleri itibarıyla daha fazladır. Dediği Sultan'a ait tekkeler, kendisi, çocukları ve halifelerinden oluşmaktadır. Ilgın ve Doğanhisar'da kendisine ait olan tekkelere, Ilgın'daki Mahmud Hisarı örnek verilebilir. Konya merkezde oğullarına ait tekkeler vardır. Ilgın merkezdeki Handan Sultan, İnsuyu'da bulunan Taşgun Baba ve Yatağan'da bulunan Yatağan Mürsel tekkeleri Dediği Sultan'ın halifelerinin tekkeleridir. Bu tekkelere ait arşive yansıyan vesikalar bulunmaktadır. Bektaşî tekkelerinin kapatıldığı dönemde yapılan tahkikat ile Dediği Sultan tekkeleri kapatılmamış ve türbe olarak devam etmişlerdir (Maden, 2020, s. 35, dipnot 200).

3.3.1. Dediği Sultan ve Çocuklarına Ait Tekkeler

Dediği Sultan adıyla birden fazla yerde tekke bulunmaktadır. İlk olarak Ilgın'ın Mahmudhisarı köyünde, ikinci olarak Doğanhisar'ın Tekke köyünde ve üçüncü olarak Zengicek'in Çeşmecik köyündeki tekkeler sayılabilir. Konya merkezdeki tekke de dâhil olmak üzere sadece Konya'da birden fazla Dediği Sultan tekke ve zaviyesinin kaydına rastlanmaktadır (Bakırer & Faroqhi, 1975, ss. 447-471).

Konya Merkezde Dediği Sultan

"Zaviye-i Turduhan Çelebi bin Dediği Sultan aleyhirrahmeti ve'l-gufran der nefsi Konya İbrahim Bey'den muafname var bağdan ve çiftten ve ağnamdan ve dükkândan nesl varsa cem'i avarızdan ve tekalifden muaf ve müsellemler kimesne nesne talep etmeye ve zahmet vermeye deyü mukayyed olan Saru Çelebi bin Turduhan el-mezbur şeyh olup arak-ı cebinleriyle ayendeye revendeye hizmet edeler." (Erdoğan, 1994, s. 112).

Dediği Sultan'ın oğlu Turduhan veya Toruncan Sultan tarafından kurulan vakıf, Karamanoğulları ve Osmanlı Devleti dönemlerinde faaliyetini yürütmüştür. Vakfın faaliyeti 1530 yılı kayıtlarında da yer almasına rağmen XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren faaliyetine rastlanmamaktadır (Bağcı, 2021, s. 356).

Said İli Çeşmecik Mezrasında Dediği Sultan

“Vakf-ı zaviye-i Sultan Dediği der mezraa-i Çeşmecük tabi-i vilayeti Said der tasarruf-ı Derviş Ferid mukarrer be hükm-i şerif

Mezraa-i Çeşmecik der vilayet-i mezbure zaviyenin kendü ve çfitleri yürümü hasıl an öşr-i galle ve resm-i ağnam ve kovan ve gayriha 300” (Erdoğru, 1994, s. 116).

Doğanhisar Dediği Sultan

“Vakf-ı zaviye-i Dediği Sultan aheyhirrahme ve'l-gufran der nezd-i Doğanhisar tabi-i Akşehir Dediği Sultan kendü bina etmiş meşihat benam-ı Umran veled-i Tugrul ve İsfahan ve Veli biraderes ber meceb-i Defter-i Köhne ve mukarrername-i Sultan Mehmed tabe serahu ve padişah-ı alempenah hullide mülkühü ve mezkûrun dervişlerinin Emir ve Ali nam kardışları dahi var elan mezkurlar ihtiyarlarıyla Dediği Sultan neslinden Zeynel bin Genç Arslan'ı iştirak tarikiyle meşihata yazılmak talep etdikleri sebebden müşterek şeyhler sebt olundular.” (Erdoğru, 1994, s. 148).

İlgın Dediği Sultan

“Vakf-ı zaviye-i Dediği Sultan aleyhirrahma ve'l-gufran meşihat benam-ı Mehmed Çelebi ve Turduhan be hükm-i alişan..” (Erdoğru, 1994, s. 149).

Bütün bu kayıtlar, Dediği Sultan'ın çocukları, halifeleri ve kendi adıyla var olan zaviye ve tekkelerle çok geniş bir sahada ve çok fazla sayıda toplulukla birlikte hareket edip faaliyet yürüttüğünü göstermektedir. Dediği Sultan adıyla tekke ve zaviye bulunduğu gibi çocukları ve halifeleri adıyla da tekkeler bulunmaktadır.

*Dediği Sultan Menakıbı'*nda verilen bilgiler ile resmi kayıtlara yansıyan bilgiler arasında paralellik bulunmaktadır. Dediği Sultan ve Hacı Bektaş Veli arasındaki bağlantı, her ikisinin de bağlı bulunduğu Horasan irfanı nedeniyledir. Diğer nedeni ise kendilerine bağlı toplulukların yerleşimlerinin tekke ve zaviyeler etrafında yapılandırılmasıdır. Bağlı buldukları irfan ve sosyal yapıları aynı olan iki pirin tekke ve zaviyelerinin akıbeti (bir süre sonra en azından resmi makamların muhatap olması ağısından) aynı çatı altında toplanmalarıyla sonuçlanmıştır.

Görsel 7.

H-12-02-1219 [23 Mayıs 1804] (C.EV. 115.5711)

“Der-devleti kemine-yi arz-ı dai-yi keminelidirki

Ceddi azizim kutbu'l-ârifin gavsu'l-vasilin el-Hac Bektaş Veli kuddise sırrahu'l-aziz hazretlerinin tarikat-ı aliyelerine müntehi zaviyelerinden olup Konya sancağında vaki İlgin kazası kuralarından Mahmud Hisar karyesinde Dedeği Dede zaviyesi vakfının nisf-ı vazife-yi muayyene ile nisf-ı zaviyedâr ve mütevellisi olan evladı vakıftan eş-Şeyh Abdusselam Halife bu esnada bi-emrillahi teala fevt olup yeri-yi hali ve hizmet-i lazimesi muattal kalmağla sulbi kebir oğlu işbu bais arz-ı ubudiyyet eş-Şeyh Seyyid Mustafa Halife her vecihle erbab-ı istihkaktan ve mahalli müstehak olduğunu kazay-ı mezkûr kadısı es-Seyyid İsmail Efendi daileri ilam etmeğın nisf-ı zaviyedâr ve mütevellis olan babası müteveffa-yı mezburinin mahlûlünden oğlu merkurum üzerine tevcih-i hümayun buyurulup mücedden yedine beratı şerifi-i alişan sadaka ve ihsan buyurulmak ricasına hasbeten lillahi'l-müteal evvel ki vaki-yi'l-haldir. Bi'l-iltimas paye-yi seriri a'laya arz olundu. Baki emr u ferman lutf u ihsan der-adelet-i penahidir. Tahriri min şehri safer sene tis'a ve mieteyn ve elf.

Ehkaru'l-vera hadimu'l-fukara

Eş-Şeyh es-Seyyid Feyzullah min sülale-i el-Hac kuddise sırrahu'l-hafi ...”

3.3.2. Taşgun Baba

Dediği Sultan, Horasan konargöçerlerinin Konya ve çevresindeki yerleşim planı ve bu plan dâhilinde gerçekteşen iskânı hakkında yeterli ipucu sunmaktadır. Dediği Sultan, kendisine bağlı topluluklar ile yine halifeleri ve halifelerine bağlı topluluklarla geniş bir coğrafyada sayıca fazla topluluğu yönetip yönlendirdiği büyük bir organizasyonun parçası olduğunu göstermektedir. Dediği Sultan organizasyonunun parçası olan kişilerden bir tanesi de Taşgun/Taşkun Baba'dır.

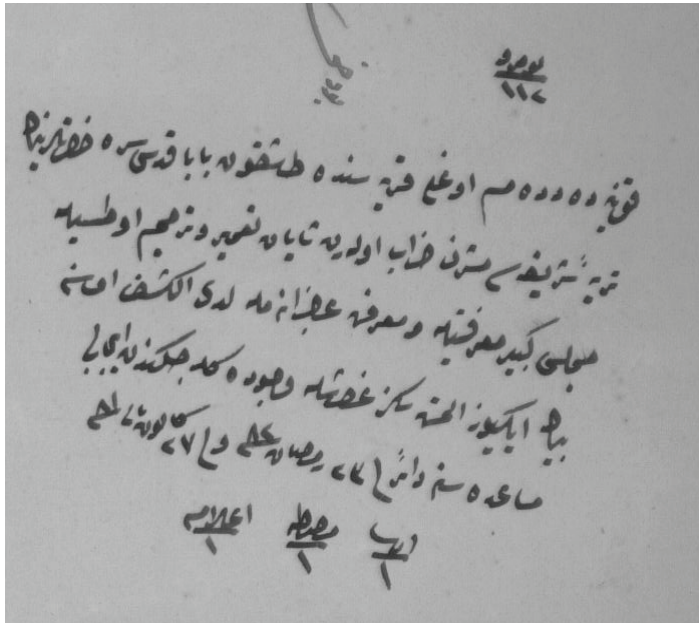
Taşgun/Taşkun Baba'dan bahseden 1483 ve 1500 yıllarının tahrir kayıtlarına göre öncelikle kendisi ve yakın çevresinden oluşan toplulukla zaviye kurması ve ardından zaviye etrafında köyün oluşması söz konusudur. Zaviyenin ilk kurucuları, vergiden muaf ve zaviyenin görevlisi olarak kaydedilmiştir. Daha sonraki yıllarda gelip zaviye etrafında yerleşen ve oranın zaviyeden köye dönüşmesine katkı sunanların vergiye tabi oldukları görölmektedir (Yörük, 2017, s. 117).

"...vakf-ı zaviye-i şeyh Taşkun der mezra'a-i Sevindükün Kızılviran tabi'-i Zengicek der tasarruf-ı evlâd-ı şeyh Taşkun be mektub-ı İbrahim bey ve berat-ı padişah hullide mülkühu mezra'a-i Sevindükün Kızılviran tabi'-i Zengicek hâsıl an öşr-i galle ve resm-i çift ve ağnâm ve kovan ve gayriha 700" (Erdoğru, 2003, s. 107).

Taşgun Baba, Dediği Sultan halifelerindedir. Sözlü aktarıma göre de Dediği Sultan'ın oğludur. Tekke, zaviye ve türbesi Altınekin Dedeler köyündedir. Taşgun Baba, Kebir olarak da kabul edilmektedir. Osmanlı döneminde Sahra nahiyesi olarak adlandırılan Çumra'nın Alemdar ve Bayrak köylerinin bulunduğu yerde vakıfları bulunan Taşgun Baba adıyla ikinci türbe Dedemoğlu köyündedir (Taşgın, 2015, ss. 279-280). Hurufat defteri kayıtlarına göre Taşkun Baba'nın Dedemoğlu köyündeki torunlarından şeyh Ahmed, At Pazarı kapısının dışında Valide Han yanında bir han inşa ederek gelirlerini dedesi Taşkun Baba'ya ait vakfa âyende ve revende başta olmak üzere harcanması için vakfetmiştir (Oğur, 2018, s. 434).

Görsel 8.

Taşgun Baba'nın Dedemoğlu Köyündeki Türbesi EV.d. 19743 21 Zilhicce 1282 [7 Mayıs 1866]

“Konya Dedemoğlu karyesinde Taşkun Baba kuddise sırrahu hazretlerinin türbe-yi şerife-yi müşerref harab olarak şayan-ı tamir ve terkim olmasıyla ...”

Taşgun Baba tekkesi de 1826 yılındaki incelemeden geçmiş, türbeden ibaret olduğuna dair tespit yapılmış ve bu haliyle devamına karar verilmiştir (Maden, 2020, s. 140).

3.3.3. Handan Baba

Dediği Sultan’ın Ilgın yakınlarında bir yer beğenip yerleşmesi konusunda istekte bulunan halifesi Handan Sultan olmuştur. Handan Sultan’ın Ilgın merkezde zaviyesi bulunmaktaydı, yakın zamanlara da zaviye, çeşme vb. eserlerin kalıntıları bulunmuştur (Çam, 2012, s. 225; Küçükdağ, 2012, ss. 471-472).

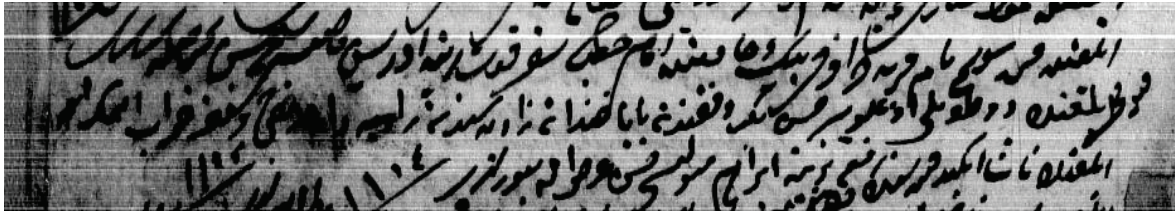
Bu konuyla ilgili olarak Fatih Sultan Mehmet döneminde tutulan kayıtlarda rastlanan Handanî ismi, Kandanî ve Kindanî şeklinde de okunmuştur (Coşkun, 1996, s. 155; Erdoğan, 2004, s. 149).

“Handanî Zaviyesi Vakfı Ilgın’da Padişahın hökmüle mukarrer ve Zaviye önünde çeşme.

a. K. Köstire t. Ilgın Öşrünün 2/3 Zaviyeye ve 1/3 çeşmeye vakıf”. (Uzluk, 1958, s. 50).

Görsel 9.

Ilgın’da Baba Hayran Zaviyesi (VGMA. Defter, 1141, s. 166.

“Ilgın’da Tutumluoğlu Pir Hasan Vakfından Baba Handan Zaviyesi zaviyedârı Murtaza vakfı harab etmekle 1103 h. (VGMA Defter 1141 s. 166).”

Arşiv kayıtları da bulunan Handan Sultan “yar-ı gar” olarak Dediği Sultan’ın yanında yer almış ve Dediği Sultan’ın Ilgın çevresine yerleşmesine büyük etki ve katkısı olmuştur.

Handan Sultan Tekkesi, II. Mahmut döneminde Yeniçeri Ocağı’nın kaldırıldığı esnada kapatılanlar arasında yer almaktadır (Faroqhi, 2017).

Bektaşî tekkelerinin kapatılma kararı ardından yürütülen tahkikat ile itikatları düzgün olduğu tespitiyle mevcut haliyle bırakılmıştır (Maden, 2020, s. 140).

3.3.4. Yatağan Baba

Dediği Sultan, Horasan’dan Rum’a ilk geldiğinde önce Beyşehir civarına uğramış ve kısa bir süre sonra Aladağ’a yerleşmiştir. Dediği Sultan, Aladağ’a giderken halifesi Ahmed Mürsel’i de Yatağan’a yerleştirmiştir. Aladağ’ın bulunduğu bölgedeki dağların adı Melengürt’tür ve daha sonra bu dağlara yerleşen erenlerden dolayı Erengüruh olarak isimlendirilmiştir. Bu dağların etekleri ve dağların bağlandığı kavşaklar da dâhil birden fazla tekke kurulmuştur. Böylece Yatağan Ahmed Mürsel ve bağlı topluluk, Dediği Sultan’ın daha geniş bir bölgeyi kontrol ettiği topluluklar arasında yer almıştır. Günümüze kadar ulaşan köy yine aynı adla anılmakta ve Yatağan Ahmed Mürsel’in türbesi bu köyde yer almaktadır.

“Vakf-ı zaviye-i Yatağan Mürsel der karye-i Söbüçimen tabi’-i Göçü mukarrer be hükm-i Sultan Mehmed tabe serahu ve padişah-ı alempenah hullide mülkuhu karye-i Söbüçimen el-mezkûr serbest ma’a mera’a-yı Kavak hâsıl-ı öşr ve örfiye 486.” (Erdoğru, 2004, s. 126).

“Yatağan Ahmet derler bir er vardı

Sultan Dediği ile yar-ı gar idi

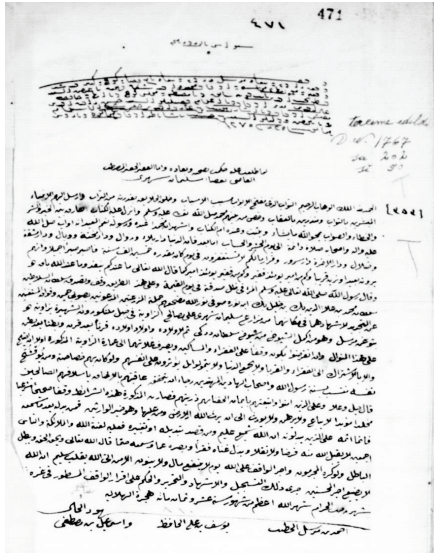
Melengürd dağında onu kodu

Bu aralığı sen bekle dedi”

Menakıbın verdiği bilgilerde, Yatağan Mürsel zaviyesinin vakıf kaydında da yer aldığı görülmektedir. “VGMA. Defter 582.471.353”deki bu kayda göre Yatağan Mürsel’in Melengürün dağına yerleştiği ve Dediği Sultan şeyhlerinden olduğu ifade edilmektedir.⁴

Görsel 10.

Yatağan Ahmed Mürsel ve Dediği Sultan Halifesi Olduğu Belgesi VGMA. Defter 582.471.353

Belgede Dediği Sultan'dan bahsedilen kısım şöyledir:

“... İşte bu esas üzerine Sultanlar Sultanı Nüresofu oğlu Halil Bey oğlu, Alâüdd-din Bey oğlu, Sultan Mehmet (Tanrı mezarlarını nurlandırısın) Söbüçimen ve kavak adları ile söylenen iki mezranın tamamını ki bunları, şöhretleri dolayısıyla hudutlandırmıya ve şahitlendirmeye hacet yoktur. Bunlar Süleyman şehri mezraalarındandırlar. Melengörüt dağında Yatağan Mürsel zaviyesinin mesalihine vakfedilmişlerdir. Yatağan Mürsel, Sultan Dediği'nin yetişkin şeyhlerinden bir şeyhtir.” (Oral, 1954, ss. 341-342).

Yatağan Baba tekkesi, 1826 yılında Bektaşî tekkelerinin tahkikat ve takibata uğradığı dönemde Mevleviler tarafından idare edilmektedir. Bundan dolayı da takibata gerek kalmamış ve faaliyetini sürdürmeye devam etmiştir (Maden, 2020, 140).

Sonuç

Konya'da Bektaşî tekkeleri varlığını XIX. yüzyıla kadar sürdürmüştür. II. Mahmud tarafından Bektaşî tekkelerinin kapatılma kararı ardından yapılan tahkikat sonunda Konya'da Bektaşî tekkelerinde faaliyetin olmadığı ve tekkelerde de dervişlerin bulunmadığı tespit

⁴ “VGMA. Defter 1767.50.202-203”te bu belgenin çevirisi bulunmaktadır.

edilmiştir. Aynı şekilde Konya'daki Bektaşî tekkelerinin türbelerden ibaret olduğu anlaşılmış ve bu türbeler için de türbedâr tayini yapılmasına devam edilmiştir. Konya'daki Bektaşî tekkeleriyle ilgili resmi kayıtlar, XVIII-XIX. yüzyıllarda artmıştır. Hacı Bektaş Veli'nin postnişinliğini yapan çelebiler, Osmanlı Devleti'ne sundukları arz ve yaptıkları yazışmalarda; 'baba, dede, derviş' gibi unvanlarla var olan tüm zaviye, tekke ve hangahların kendilerinin (yani Hacı Bektaş Veli soyundan gelenlerin) kontrolünde ve Hacı Bektaş Veli'ye bağlı olduğunu belirtmişlerdir.

Bektaşî tekkelerinin kapatıldığı 1826 yılı kayıtlarına göre Konya merkezde Bektaşî tekkesi bulunmamaktadır. Buna karşın Konya çevresinde kayıt altına alınıp haklarında işlem yürütülen tekkeler bulunmaktadır. Buradan yola çıkarak 1826 yılından başlamak üzere son iki yüz yıl içerisinde Konya çevresindeki Bektaşî tekkeleri hakkında daha fazla bilgiye erişmek mümkündür. Konya ve çevresinde Bektaşî tekkeleri bulunmasına karşın tekkelerde hizmet eden pir ve dervişlerin akıbeti hakkında bilgiye ulaşmak şimdilik mümkün görünmemektedir. Aynı şekilde tekkenin adına kurulduğu şeyhlerin soylarının devam etmesine ve tekkenin resmi işlerinde de soydan oluşları esas kabul edilmesine karşın tekkelerin kapatılmasıyla birlikte bu aileler de adeta kaybolmuştur. Doğal olarak bu tekkelere bağlı ve tekke dışında Bektaşî tekkesi meydanını açan ve hizmet yürüten bir çevre bulunmamaktadır.

Menâkıbnâme ve arşiv kayıtlarına göre Bektaşî tekkesi adıyla Konya merkezde Ali Gav ve diğer adı Postin Puş, Akşehir'de Seyyid Mahmud Hayran Sultan, İlgin ve Doğanhisar'da Dediği Sultan ve Dediği Sultan'ın halifeleri Yatağan, Taşgun ve Handan Sultan tekkeleri bulunmaktadır. Günümüze kadar bu tekkelerin bazı bölümleri ulaşmış ve özellikle türbeler varlığını sürdürmüştür. Konya'daki Bektaşî tekkeleri etrafında herhangi bir faaliyet uzun zamandan beri yapılmamakta ve sadece türbe ziyaretleri devam etmektedir. Yine bu tekke ve türbeler etrafında Bektaşî topluluğu da bulunmamaktadır. Konya'da Bektaşî tekkeleri günümüzde türbeler olarak varlığını sürdürürken tekke dışında da 1950'li yılların sonuna kadar varlığını devam ettirmiştir.

İntihal / Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. / *This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.*

Değerlendirme / Review: Çift taraflı kör hakemlik, dış bağımsız / *Double-blind peer-reviewed, external independent.*

Etik Beyan / Ethical Declaration: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur. Makale iki yazarlıdır ve katkı oranları %50-%50 olarak beyan edilmiştir. / *Ethical principles were followed during the preparation of this study. The article has two authors and the contribution rate is declared as 50%-50%.*

Etik Bildirim / Complaints: info@konyadergisi.net

Beznerlik Taraması / Similarity Check: iThenticate

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir. / *The author declares that there is no conflict of interest.*

Finansman / Grant Support: Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır. / *No funds, grants or other support was received.*

Kaynaklar / References

- Arabacı, C. (1996). 1900-1924 yılları arası Konya medreseleri. (Tez No: 61063) [Selçuk Üniversitesi Yayınlanmış Doktora Tezi]. Yök Tez Merkezi.
- Altı, A. (2022). Bektaşı Şeyhlerinin Hacı Bektaş Veli Tekkesi (Pirevi) Postnişinlerinin Arzlarıyla Atanmaları. *Edeb Erkan*, 2, 1-10. <https://doi.org/10.59402/EE002202201>.
- Âşık Paşazade. (2003). *Osmanoğulları'nın Tarihi* (K. Yavuz & M. A. Y. Saraç, Çev. ve Akt.). K Kitaplığı.
- Bağcı, B. (2021). Selçuklu ve Beylikler Dönemi Konya Zâviye Vakıfları. C. Arabacı, N. Yazıcı, İ. Kıvrım, A. Akman & M. Akkuş (Ed.), *Konya Kitabı XVIII: Konya Vakıfları* (Cilt 1, ss. 339-361). Konya Ticaret Odası.
- Bakırer, Ö. & Faroqi, S. (1975). Dediği Dede ve Tekkeleri. *Bellekten*, 39(155), 447-471.
- BOA MAD. 9771.
- BOA. AE.SSLM.III. 21.1237.
- BOA. C. EV. 285.14530.
- BOA. C.EV. 115.5711.
- BOA. C.EV.460.23284.
- BOA. DH.İD. 28.1.
- BOA. EV.d. 19743.
- BOA. İE.EV. 38.4359.
- BOA. İE.EV. 39.4509.
- BOA. MF.MKT. 819.18.
- BOA. MF.MKT. 821.47.
- Cirtil, S. (2005). Vali Mehmet Ferit Paşa'nın Konya'daki İmar Faaliyetleri. *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1, 121-137.
- Coşkun, F. (1996). 888/1483 tarihli Karaman eyaleti Vakıf Tahrir Defteri (Tanıtım, tahlil ve metin). (Tez No: 64792) [İstanbul Üniversitesi Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Yök Tez Merkezi.
- Coşkun, F. (2010). 888/1483 Tarihli Karaman Eyaleti Vakıf Tahrir Defteri. *Vakıflar Dergisi*, 33, 15-52.
- Çakır, A. (2007). El yazması iki Menâkıb-ı Seyyid Ahmed Er-Rifâi - inceleme ve karşılaştırma, (Tez No: 210227) [Marmara Üniversitesi Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Yök Tez Merkezi.
- Çam, M. (2012). İlgın Vakıfları. *I. Ulusal İlgın Sempozyumu* (ss. 171-235). İlgın Belediyesi Yayınları.
- Çift, S. (2001). Osmanlılar Döneminde Bursa'da Bektaşı Kültürü ve Bektaşı Tekkeleri. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10(2), 225-239.
- Çift, S. (2002). Bursa'da Bektaşı Kültürü. R. Dara (Ed.), *Bursa'da Dünden Bugüne Tasavvuf Kültürü* (ss. 231-244). Bursa Kültür Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları.
- Değerli, A. & Küçükdağ, Y. (2018). Vaka-i Hayriyye'ye Kadar Anadolu'da Bektaşı Tekkeleri ve

- Zaviyeleri, *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, 15, 107-135.
- Ebu'l-Hayr Rûmî. (2017). *Saltıknâme (Saltık Gazi Destanı)*. Hazırlayanlar Necati Demir & M. Dursun Erdem. Tika Yayınları.
- el-Amâsî, İbrâhîm b. Ahmed. (2021). *Amâsî'nin Şakâ'ik Tercümesi, Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*, Hazırlayan Gökhan Alp, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Erdoğru, Mehmet A. (1994). Karaman Vilâyeti Zâviyeleri. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 9, 89-158.
- Erdoğru, Mehmet A. (2004). Murad Çelebi Defteri: 1483 Yılında Karaman Vilâyetinde Vakıflar. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 19, 119-154.
- Es, S. (1975). Ali Gav Zaviyesi Cinayeti. *Büyük Konya Ansiklopedisi*.
- Gökçe, T. (2022). Gümölcine'de erken tarihli bir tekke: Pûşî pûşân zâviyesi. A. Temizer (Ed.), *VIII. Uluslararası Balkan Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı* (Cilt 1, ss. 459-508). Livre de Lyon.
- Gölpınarlı, A. (1958). *Manakıb-ı Hacı Bektâş-ı Velî Vilâyet-Nâme*. İnkilâp Kitabevi.
- İbnü's-Serrâc, Muhammed b. Ali. (2015). *Tuffâhu'l-Ervâh ve Miftâhu'l-İrbâh*, Hazırlayanlar Sarıkaya, Mehmet S. & Bardakçı, Mehmet N. & Gürkan, N. Kitabevi Yayınları.
- Kahraman, Seyyit A. (2009). *Karaman Vilayeti Vakıfları*. Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Karakaya, E. (2007). Postinpûş baba zâviyesi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (34, 334). Türkiye Diyanet Vakfı.
- Kendi, İbrahim A. (1962). Devirler Arasında Konya Tefreka 37-38, *Işık Gazetesi*, 3.
- Koman, Mesud. *Konya'da Mevcûd Bulunan Âsâr-ı Kadîme'-i İslâmiyye*. Marmara Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, No: YZ 1649.
- KŞS. No 68.
- Konyalı, İbrahim H. (1964). *Âbideleri ve Kitabeleriyle Konya Tarihi*. Yeni Kitap Basımevi.
- Köprülü, Mehmet F. (1943). Anadolu Selçuklu Tarihi'nin Yerli Kaynakları I. *Belleten*, 7(27), 379-522.
- Köprülü, Mehmet F. (1976). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. Diyanet Vakfı Yayınları.
- Küçükdağ, Y. & Akman, İbrahim H. (2015). Konya'da Ali Gâv Tekkesi, Vakıfları ve Vakfiyeleri. *Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 19, 19-48.
- Küçükdağ, Y. (2014). *Konya'nın Kırk Tekkesi*. Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Küçükdağ, Y. & Özdemir, G. (2012). Ilgın'da Tasavvufi Hayat, Tekke ve Zaviyeler. *I. Ulusal Ilgın Sempozyumu*, Ilgın Belediyesi Yayınları, 465-480.
- Maden, F. (2020). *Bektâşî Tekkelerinin Kapatılması (1826)*. 3. Baskı. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Odabaşı, S. (1998). Didiği Sultan Menâkıbnâmesi'nin Konyalı Seyyid Mustafa Rüşdi Tarafından Yapılan Manzum Tercümesi. Y. Küçükdağ (Ed.), *İpek Yolu Konya I* (ss. 365-403). Konya Ticaret Odası Yayınları.
- Oğur, Ö. (2018). Karaman eyaleti Konya merkez kazası hurufat defterlerine göre Konya ve civarının idari ve sosyal durumu (1690-1839). (Tez No: 532561) [Kırıkkale Üniversitesi]

Yayınlanmış Doktora Tezi]. Yök Tez Merkezi.

Oral, Mehmet Z. (1954). Karamanoğulları Tarihine Ait Vesikalar: Yatağan Mürsel Vakfiyesi. *Bellekten*, 18(71), 337-345.

Önder, M. (1962). *Mevlâna Şehri Konya (Tarihî Kılavuz)*. Yeni Kitap Basımevi.

Sarıkaya, Mehmet S. & Bardakçı, Mehmet N. & Gürkan N. (2014). 715/1315'de Yazılan Tuffâhu'l-Ervah'a Göre Sarı Saltuk. *Balkanlara Gidişinin 750. Yılında Uluslararası Sarı Saltuk Gazi Sempozyumu*, 293-311.

Sarıkaya, Mehmet S. & Bardakçı, Mehmet N. & Gürkan, N. (2013). İbnü's-Serrâc'a Göre Sarı Saltuk. *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 14(32), 75-110.

Sarıkaya, S. (2016). Anadolu'nun Dini Tarihiyle İlgili Mühim Bir Eser: Tuffâhu'l-Ervâh. *Uluslararası Alevî-Bektâşî Klasikleri Sempozyumu*, 33-62.

Silleli Said. (2024). *Konya Tarihi Eserleri ve Vakfiyeleri* (Cilt 1-3) (Z. Karakuş, Haz.). Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.

Şafak, L. (2019). 2 numaralı Konya Şer'ie Sicili (978-989 / 1570-1582) değerlendirme ve transkripsiyon. (Tez No: 570963) [Selçuk Üniversitesi Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Yök Tez Merkezi.

Şafakçı, H. (2005). 1644-1645 tarihlerinde Konya'nın sosyal ve ekonomik durumu (7 numaralı Konya şer'ie siciline göre). (Tez No: 476239) [Selçuk Üniversitesi Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Yök Tez Merkezi.

Taşgın, A. (2015). Taşgun / Taşgın / Taşkun / Taşkın Baba. *Konya Ansiklopedisi* (Cilt 8, ss. 279-280). Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.

Taşgın, A. & Taşgın, H. (2022). "Türkistan, Horasan, Azerbaycan, Rum ve Rumeli Marifetinde Pirlerin İsimleri: Sarı Saltuk Adlandırmasında Renk ve Anlam Üzerine", *Rumeli'nin Gözcüsü Sarı Saltuk Gazi Tarih, Edebiyat ve Folklor Yazıları*, Editör Ayşegül Kılıç, Trakya Üniversitesi Sarı Saltuk Gazi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları, 151-175.

Taşgın, A. (2010). "Hacı Bektaş'ın Rum'a Gelişi ve Karaca Ahmed İle Karşılaşması", *Uluslararası Hacı Bektaş Veli Sempozyumu*, Derleyenler Pınar Ecevitoğlu & Ali Murat İrat & Ayhan Yalçınkaya, Dipnot Yayınları, 56-67.

Taşgın, A. (2013). *Dediği Sultan ve Menakıbı: Konya ve Çevresinde Ahmet Yesevi Halifelerinin İzleri*. Çizgi Kitabevi Yayınları.

Tosun, N. (2013). Yûnus Emre Rifâî, Hacı Bektaş Vefâî. *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 14(31), 109-115.

Tuş, M. (2007). *Sosyal ve Ekonomik Açından Konya*. Tablet Kitabevi Yayınları.

Uzluk, Feridun N. (1958). *Fatih Devrinde Karaman Eyaleti Vakıfları Fihristi*. Vakıflar Umum Müdürlüğü Neşriyatı.

Ülkü, A. (2024). Hurufat Defterlerine Göre Akşehir Vakıf Eserleri. (Tez No: 926128) [Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Yök Tez Merkezi.

VGMA Defter 1141 s. 166.

VGMA Defter 1767.50.202-203.

VGMA Defter 294.150.

VGMA Defter 4195.39.

VGMA Defter 582.471.353.

Yaman, E. (2012). Avlonyalı Mehmed Ferid Paşa'nın Konya Valiliği (1898-1902). (Tez No: 664290) [Selçuk Üniversitesi Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Yök Tez Merkezi.

Yörük, D. (2017). Konya Çevresinde Kolonizatör Dervişler (XV-XVI. yüzyıl). A. Aköz & D. Yörük (Ed.), *Konya Araştırmaları: Göç ve İskân* (ss. 109-144). Palet Yayınları.

EKLER

Ek 1

Ali Gav Zaviyesi Hakkında 7 Nolu Şeriye Sicili Kaydı (Şafakcı, 2005, ss. 480-482).

“190-1 Aligâv Sultan Zâviyesine Tekye-nisîn Ataması

Berât-ı serîfi Aligâv Sultân

Nisân-ı serîf-i ‘âlisân sâmi mekân-i sultânî ve taфра-yı a’râ eshâb-i hâkân hükm-i oldur ki

Konya’da vâki’ medfûn olan Ali Gâv Sultân kiddise sırrihü’l-‘azîzin zâviyesinde seyh olan el-Hâc Bektâs-i Veli kiddise sırrihü’l-‘azîzin hulefâsından zâviye-i mezbûrde tekye-nisîn olan Kasım Dede fevt olub zâviyedârlığı mahlûl olmagla zâviye-i mezbûrede seyh olanlar evlâd-ı evlâda mesrûta olmagın Hâcî Bektâsi Veli kiddise sırrihü’l-‘azîzin evlâdı ve seccâde nisini olan Esseyh Yûsuf der-sa’adetime ‘arz gönderüb mezbûr Kasım Dede’nin evlâdı olana vakf idüb Dervis Mevlûd her vecihle müstehakdır deyü ‘arz olundukda ellerinde olan vakıfnâme mucibince Dervis Mevlûd’e Kasım Dede’sin yerine tekye-nisîn olmak üzere yedine berât-ı cedîde virilmek fermân olunub lakin mezbûr Kasım fevt oldukda mahlûlünden Dervis Mahmûd ref’ olunub ellerinde olan vakıfnâme mucibince Dervis Mevlûd’e tevcîh olunub berât-ı serîfe virilmek fermânım olmagın isbu dârende-i fermân-ı hümâyûn meserret makrûn-ı hâkânî mezbûr Bektâsi Dervis Mevlûd hakkında mezîd-i ‘inâyet-i pâdisâhânem vücûda getürüb bin elli dört Sevvâl’inin on besinci gününden bilâ ta’yin seyh nasb idüb bu berât-ı hümâyûnu virdim ve buyurdum ki mezbûr varub hizmet-i lâzimesin mer’i ve müeddî kıldıkdan sonra bundan evvel seyh olanlar ne vecihle mutasarrıf olagelmisler ise mezbûr dehi ol-vecihle mutasarrıf ola söyle bileler ‘alâmet-i serîfe i’timâd kılalar tahrîren fi’lyevmi’l-hâmis ‘aser sehr-i Sevvâlî’l-mükerrem sene erbe’a ve hamsîn ve elf.

Be-makâmı kostantiniyye el-mahrûse

190-2 Aligâv Sultan Zâviyesi Seyhligi İçin Gönderilen Fermân

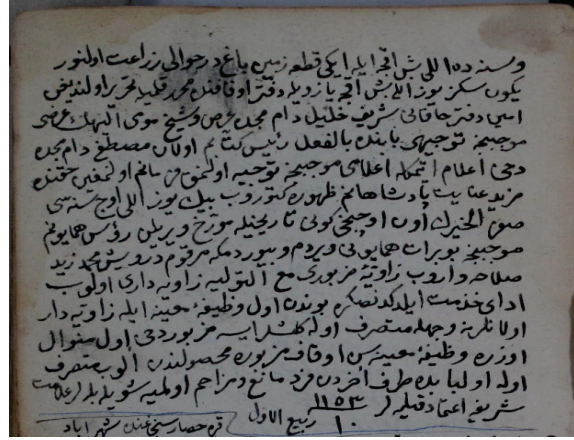
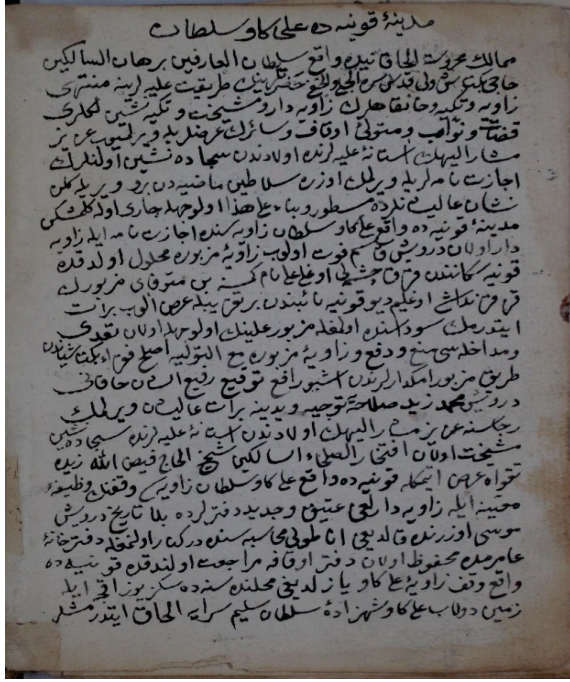
Emr-i serîf-i Aligâv

Emîrül-ümerâi’l-kirâm kebîrül-küberâi’l-fihâm zül-kadr ve’l-ihtirâm sâhibül-‘izzî ve’l-ihtisâm el-muhtass bi-mezîd-i ‘inâyeti’l-meliki’l-a’lâ Karaman Beglerbegisi dâme ikbâluhu ve akzâ-kuzâtü’l-müslimîn evlâ vülâtü’l muvahhidin ma’denül-fazl ve’l-yakîn vâris-i ‘ulûmül enbiyâ ve’l mürselîn hüccetü’l-hakkı ale’lhalkı ecma’in el-muhtassbi-mezîd-i ‘inâyeti’l meliki’l mu’in Mevlânâ Konya kâdısı zîdet fezâilühü tevki’-i refi’-i hümâyûn vâsıl olıcak ma’lûm ola ki seyh Mevlûd nâm kimesne hâlâ der-sa’adetime gelüb Konya’da medfûn olan Ali Gâv Sultân kiddise sırrihü’l-‘azîzin zâviyesinde seyh olub Hâcî Bektâs-i Veli hulefâsından olan Kasım fevt oldukda Dervis Mahmûd nâm kimesneye virülüb lakin nâ-mahal olmagla ref’ olunub bana olunmagla zabtı için Mâlta tarafından elime berât-ı ‘âlisân virilmegin mücibince zabt ittirülüb ref’ olunan mezbûr Dervis Mahmûd ve ahardan bir ferd dahl ittirilmemek bâbında emr-i serîf rica iderim deyü bildirmegin elinde olan berâtı mücibince ‘amel olunmak emrim olmusdur buyurdum ki hükm-i serîfim vardukda bu bâbda sâdır olan emrim üzere ‘amel idüb dehî zâviye-i mezbûreyi hâlâ eline virilen berât-ı serîfim mücibince mezbûr Dervis Mevlûd’e zabt ve tasarruf ittirüb ref’ olunan Mahmûd’u ve aharden bir ferdî hilâf-ı berât-ı serîfe dahl ve ta’arruz ittirmeyesiz söyle bilesiz ‘alâmet-i serîfe i’timâd kılâsız tahrîren fi’l-yevmi’l-hâmis ‘aser sehr-i Sevvâlî’l-mükerrem sene erbe’a ve hamsîn ve elf.

Ek 2

Vesaik-i Bektaşîyan'da Ali Gav Tekkesi, Varak 48a-b, 10 Rebiyülevvel 1153 [5 Haziran 1740]

Ali Gav Tekkesi, Vesaik-i Bektaşîyan, ss. 112-114.

“Medîne-i Konya'da Ali Gâv Sultân

Memâlik-i mahrûsetü'l-hâkânîde vâk' sultânü'l-ârifîn bürhânü's-sâlikîn Hâcî Bektâş Velî kuddise sırrahü'l-celî ve'l-hafî hazretlerinin tarikat-ı âliyelerine müntehi zâviyye ve tekye ve hânkâhların zâviyedâr ve meşihat ve tekye-nişînlikleri kuzât ve nüvvâb ve mütevellî evkâf ve sâirin 'arzlarıyla virülmeyüb 'arîz müşârun ileyhî asitâne-i 'aliyyelerinde evlâdından seccâde nişîn olanların icâzet-nâmeleriyle virilmek üzere selâtîn-i mâzîden berû virilegelen nişân-ı 'alişânlarda mestur ve binâen 'alâ-hâzâ olvehile câri olagelmîşken Medîne-i Konya'da vâkî' Ali Gav Sultân Zâviyyesi'nde icâzet-nâme ile zâviyyedâr olan Dervîş Kasım fevt olub zâviyye-i mezbûre mahlûl oldukda Konya sükkânından Kırk Çeşmeli oğlu Ali nâm kimesne ben müteveffâ-yı mezbûrun kız karındaşı oğluyum deyü Konya nâ'ibinden bir takrîb ile 'arz alub berât itdirmek sevdâsında olmağla mezbûr Ali'nin olvehile olan ta'addî ve müdâhalesi men' ve def' ve zâviyye-i mezbûre ma'a't-tevliye eslah fukarâ-yı Bektaşîyyân'dan tarîk-i mezbûr emekdârlarından işbu râfî'-i tevkî'-refî'ü's-şân-ı hâkânî Dervîş Mehmed zîde salâhahü tevcih ve yedine berât-ı 'alişân virilmek ricasına 'azîz-i müşârun ileyhî evlâdından âsitâne-i 'aliyyelerinde seccâde-nişîn meşihat olan iftihârü's-sülehâi's-sâlikîn Şeyh el-Hâcc Feyzullah zîde takvâhü 'arz itmeğle Konya'da Ali Gâv Sultân Zâviyyesi Vakfı'nın vazife-i mu'ayyene ile zâviyyedârlığı 'atîk ve cedîd defterlerde bi-lâ târîh Dervîş Musa üzerinde kaldığı Anadolu Muhâsebesi'nden derkenâr olmağla defter-hâne-i 'âmiremde mahfuz olan defter-i evkafa mürâca'at olundukda Konya'da vâkî' vakf-ı zâviyye-i Ali Gâv yazıldığı mahallinde senede sekiz yüz akçe ile zemîn-i dolab Ali Gâv şehzâde-i Sultân Selim serrâyü'l-hakk itdirmişler ve senede elli beş akçe ile iki kıt'a zemîn bağ der-havâlî zirâ'at olunur yekûn sekiz yüz elli beş akçe yazuyla defter-i evkâfda muharrer kalmayla tahrîr olduğu emîn-i defter-i hâkânî-yi şerîf Halil dâme

mecdühû 'arz ve Şeyh mûmâ ileyhî 'arzı mucibince tevcihî bâbında bi'l-fi'l-reîsü'l-küttâb olan Mustafa dâme mecdühû dahî i'lâm itmeğle i'lâmı mucibince tevcih olunmak fermânım olunmağın hakkında mezîd-i 'inâyet pâdişâhânem zuhura götürüb bin yüz elli üç senesi Saferü'l-hayrın on üçüncü günü târihiyle müverrah virilen ruûs-ı hümâyûn mucibince bu berât-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki merkum Derviş Mehmed zîde salâhahû varub zâviyye-i mezbûru ma'a't-tevliye zâviyyedârı olub edâ-yı hizmet eyledikten sonra bundan evvel vazife-i mu'ayyene ile zâviyyedâr olanlar ne vechle mutasarrıf olagelmişler ise mezbûr dahî olmağla minvâl üzere vazife-i mu'ayyenesin evkâf-ı mezbûre mahsulünden alub mutasarrıf ola olbâbda taraf-ı âhardan ferd mâni' ve müzâhim olıya şöyle bileler 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar 10 Rebîü'l-evvel sene 1153 [5 Haziran 1740]."